

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Fysiske størrelse | Physical extent:

Dinesen, W.

Fra ottende Brigade.

Kjøbenhavn : P.. G. Philipsens Forlag, 1889

89 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

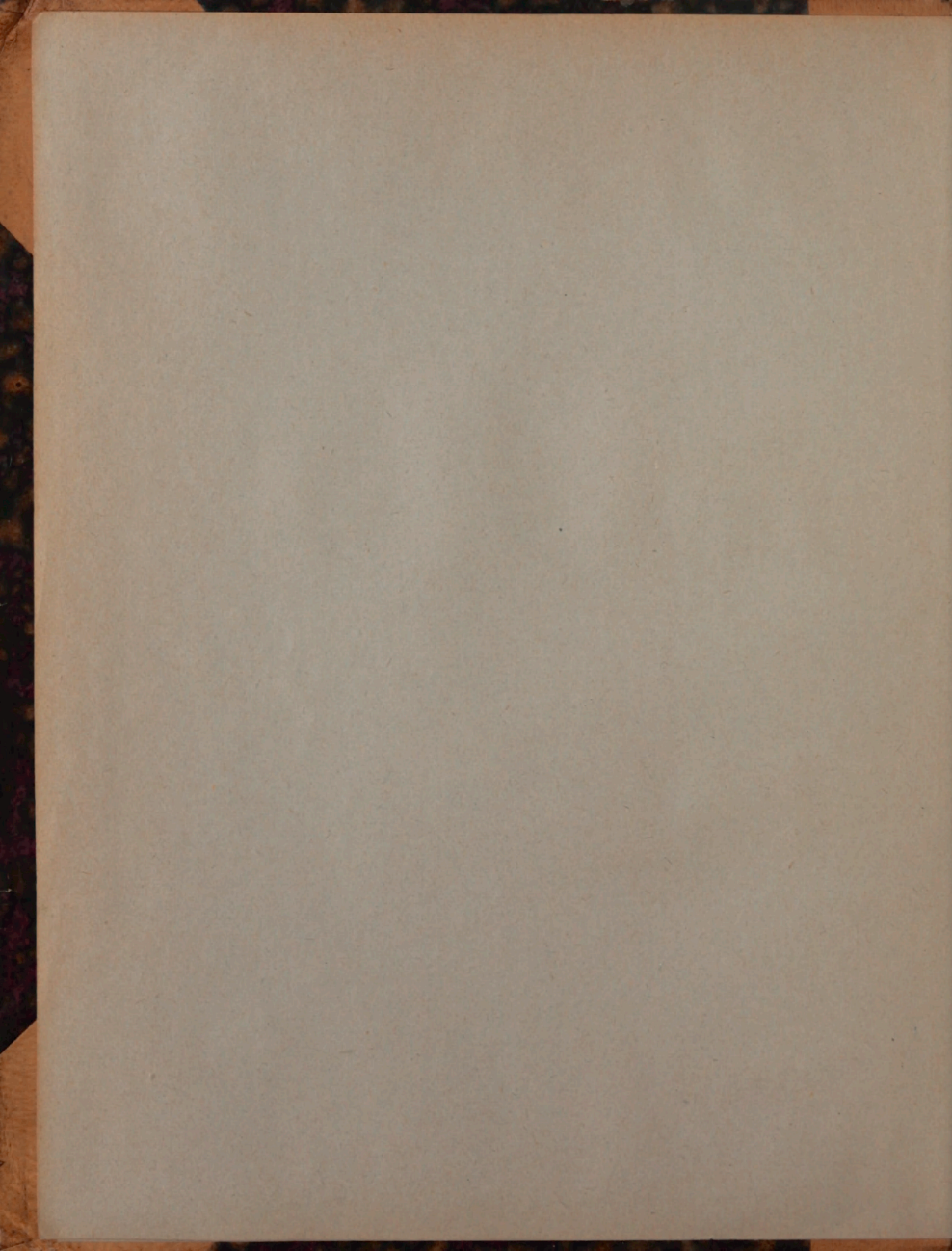
38. - 54.

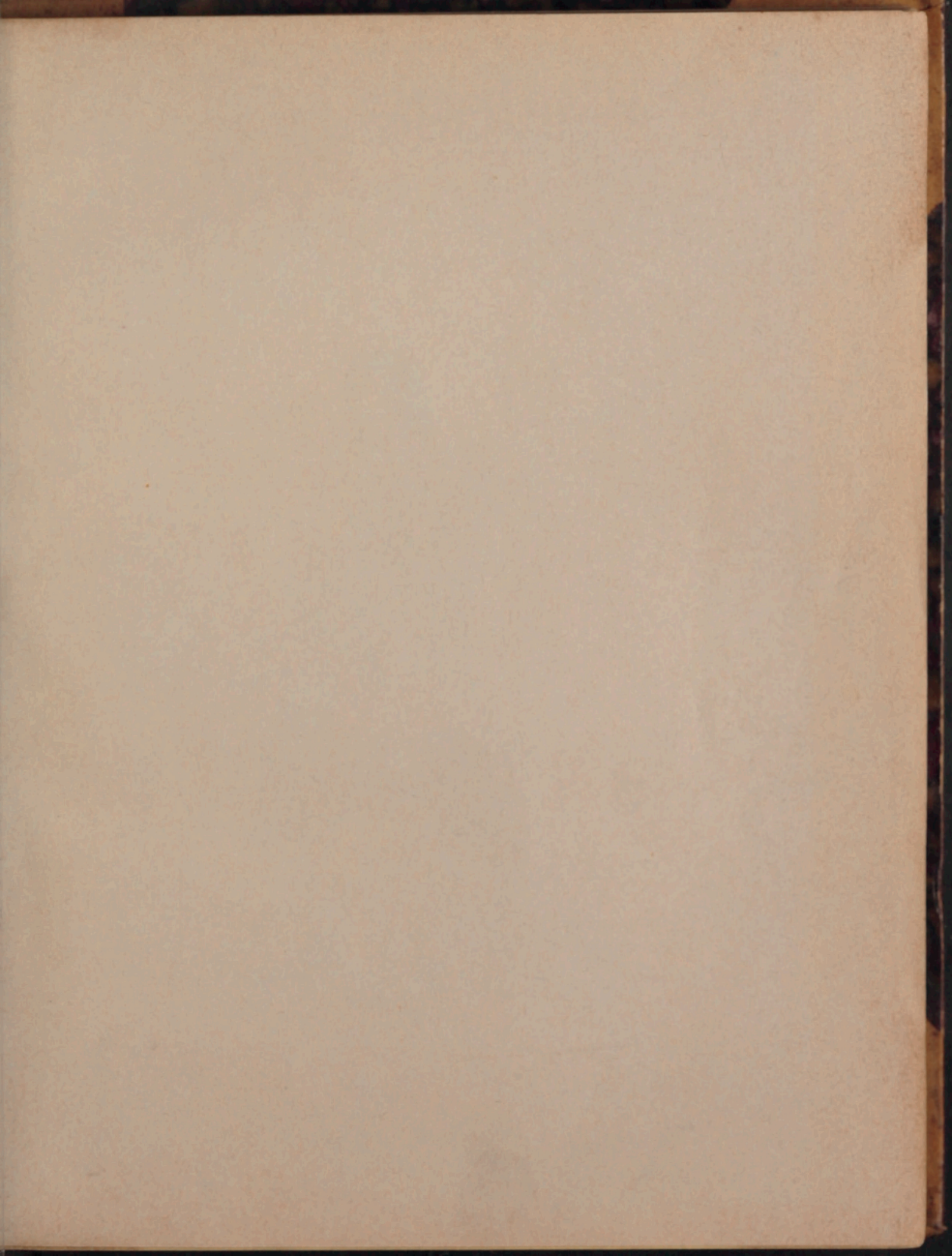

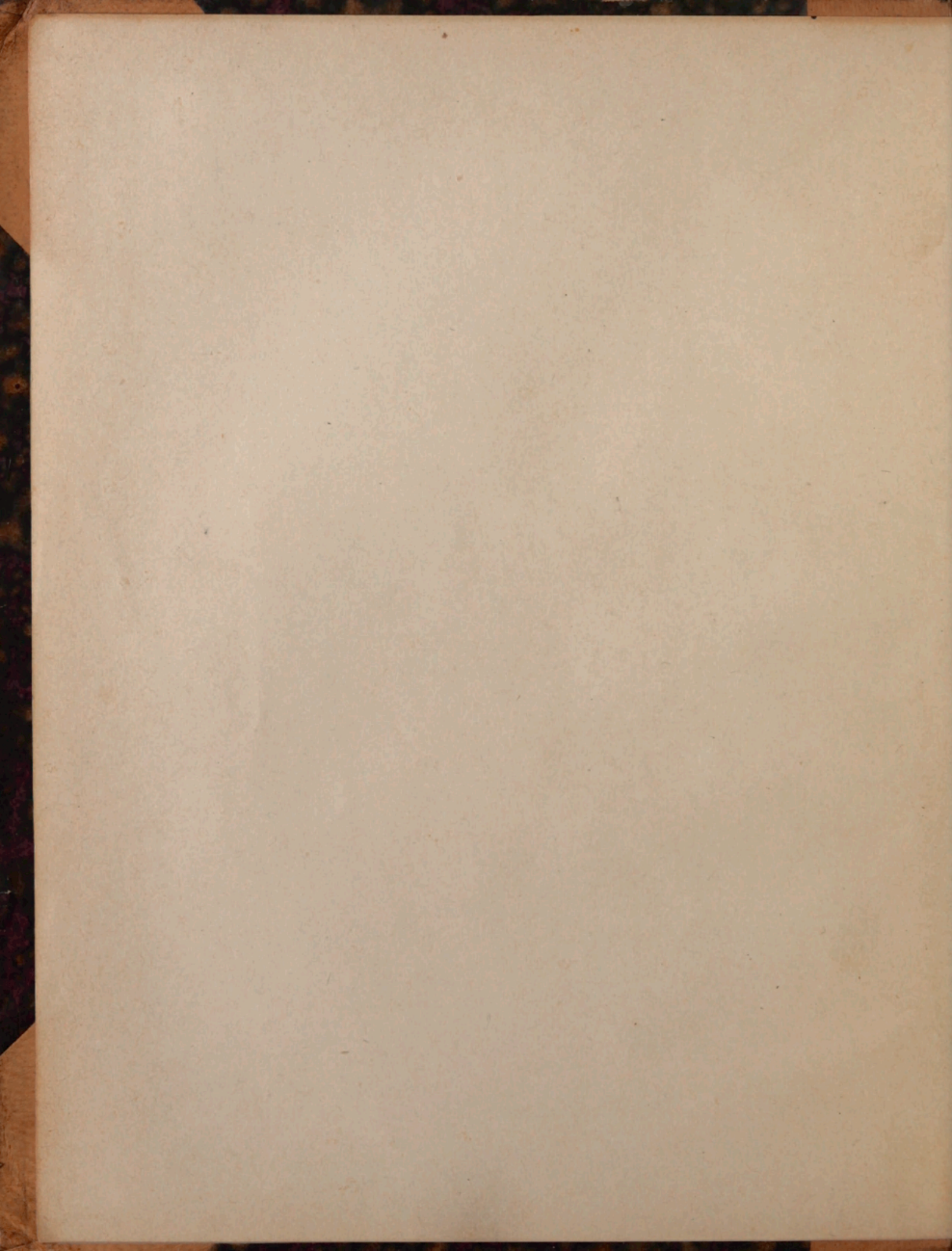
DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130020336928

W. DINESEN

FRA OTTENDE BRIGADE

P. G. PHILIPSEN'S FORLAG.

W. DINESEN.

FRA OTTENDE BRIGADE.

KJØBENHAVN.

P. G. PHILIPSENS FORLAG.

THIELES BOGTRYKKERI.

1889.

DANNEVIRKE.

I.

DANNEVIRKES BESÆTTELSE.

Det hændte i de lange, mørke Vinteraftener, naar vi Børn sad med min Moder i Dagligstuen paa den gamle jydsk Herregaard, og Vinden susede om Gavlen og buldrede i Kakkelovnen, og Stormkrogene slog deres tungsindige Lyd mod Vinduesstolperne, og Fløjet paa Taarnet peb og klagede, saa hændte det, at min Fader gik op og ned i Stuen ved Siden af med en af Egnens Herremænd — Lichtenberg, Estrup, Mourier-Petersen — og fortalte ivrigt, fremstillede, forklarede, om Helgesen og Krogh og Krabbe, om Bov og Ullerup og Dannevirke — og vi lyttede.

Og hvis vi vare alene hjemme, kom undertiden min Fader — en myndig Mand, som styrede alt selv —

naar han havde uddelt sine Ordre og endt sit Arbejde ved sin Pult, ind til os i Dagligstuen og gav en lille Historie fra Krigen tilbedste. Han elskede Slesvig; han havde været med til at værne det; men hans Kjærlighed var en anden, end vor er nu: i hans var der Styrke og Stolthed og Selvfølelse, som til en Søn, der arter vel, i vor er der kun Fortvivlelse og Græmmelse og Skam; os forstaar den Moder, der i Forsvar for sit uforsigtigt udsatte Barn er bleven overvældet, bagbunden og kneblet, og som maa see paa, at i fremmede Hænder det røvede Barns Hjerter vendes bort fra dets Hjem.

Og naar min Fader havde endt sin Fortælling, sprang op og gik, kunde det hænde, at han prikkede mig i Siden og sagde lystigt: »Du kommer nok til Dannevirke, min Fa'er!«

Men saa tog min Moder mig i sine Arme og trykkede mig ind til sig, og hendes hede Taarer faldt i mit Haar.

Og jeg vidste godt, hvad de Taarer betød.

Thi jeg havde hørt, at en Dag efter Skybrud, da Grenaa Aa var svulmet op, og Vandet strømmede væk en Alen over Broen, og Doktor Arendrup beordrede sin Kusk til at spænde for: »de skulde sønder paa«, havde Kusken været studs og svoret paa, at om det gjaldt hans Liv, kjørte han ikke over Broen den

Dag. Men saa havde Doktoren sagt, at der fra Capitainen i Slesvig var kommet Brev, som skulde bringes ud — og Kusken spændte for og hviskede Hestene Noget i Ørene, og det gik glat over Aaen og i skarpt Trav ad Katholm til. Men om Aftenen var Kusken den mest søgte Mand i Byen, thi han vidste, hvorledes Kampen var gaaet til, og hvad der havde gjort Udslaget, og han kunde ogsaa tale lidt med om Sejrens Følger og fortalte saa livagtigt, som om han havde seet det, hvorledes min Faders Hest var bleven skudt under ham, og hvorledes han var staaet op paa en anden »med den samme Cigar i Munden«; — men det Sidste var dog nok Noget, Kusken tænkte sig til.

Og jeg havde hørt, at da min Moder rejste med os Børn til Frijsenborg, saa gik Dagene tungt og trykkende; Luften var kvalm, som før en Tordenregn; man ventede; de to Hære stod overfor hinanden — og stødte sammen; og Braget lød vidt og bredt; men dengang havde man ingen Telegrafer og ingen Jernbaner, saa gik man og ventede; man talte lidet, man vaskede sine Øjne, før man gik ned til Bordet, og man skyndte sig op igjen paa sit Værelse; kun vi Børn gik og støjede. Saa var det en Aften, at Børnene vare puttede i Seng, og de Voxne sad i Riddersalen med en Bog, et Strikketøj; det gik ud over Sengetid, men Ingen gjorde Mine til at bryde op; af og til sagde

En og Anden, at Efterretninger kunde man først vente næste Aften, og dog slog Klokken Tolv, før man skiltes. Men to Timer efter sprængte en Rytter gennem Ladegaarden, og Hovslagene drønedede over Borgbroen, og en Postillon blæste, saa det rungede i alle tre Fløje. Da kom Enhver løbende med sit Lys fra sin Stue: Ingen havde sovet. Og Postillonon blæste og raabte: »Sejr!« og saa blæste han igjen og raabte »Sejr!« og saa — endelig — føjede han til: »Og Hilsen fra Capitainen.«

Det og Mere til havde jeg hørt, og derfor forstod jeg min Moders Taarer.

Tiden gik, jeg blev sendt til Kjøbenhavn i Skole, og samtidigt rejstes Striden om Dannevirkes Betydning, i hvilken min Fader kom til at staa ganske alene med den aabne Udtalelse, at Dannevirke slet ikke var nogen passende Stilling for den danske Hær; det var et politisk Skjærnbrædt, en utaktisk, illusorisk Sommerstilling, og det vilde føre til Skuffelser at basere Danmarks Fremtid paa den. —

I Efteraaret 1863, 17 Aar gammel, blev jeg Officer, og nu stod Krigen for Døren.

Frederik den Syvende døde, jeg saae Kong Christian blive udraabt fra Altanen paa Kristiansborg, Novemberforfatning, Protester, Trusler og Raad fra alle mulige Magter, Proklamationer fra Herzog Friedrich, Rygter

om Oprør i Hertugdømmerne susede i Luften; men man stolede paa Englands og Sverigs Hjælp og først og fremmest paa sig selv, paa sin gode Sag, sin udmærkede Armee og paa Dannevirke.

Det var da ikke underligt, om jeg higede efter at see Dannevirke — og jeg fik see det, besat, fuldt belyst, fik see det efter i Sømmene, fik see det sammen med min Fader, som havde forladt sit Hjem og sin Virksomhed, da Krigstrompeten lød, for at stille sig til Tjeneste, og som af General de Meza var bleven ansat i hans Stab. Da samtidigt min Broder som Ordonnansofficer hos Oberst Bülow laa i Rendsborg, vare alle Familiens mandlige Medlemmer samlede ved Dannevirke. Jeg havde min Gang i Hovedkvarteret og ved Stabene og min Plads i Geledet.

Min Afdeling, 9. Bataillon, laa i Altona, hvor jeg mødte i November. Vi vare her lige paa Grænsen, Hovedvagten kun faa Hundrede Alen fra Hamborgs Grund, midt i en fremmed, gjennemgaaende fjendtligsindet Befolkning, og vi levede paa »le qui vive«, men der forefaldt Intet. Saa gik vi kort før Jul til den lybske Grænse, og dermed var Felttoget begyndt. Det tyske Forbund havde sendt Tropper frem til Holstens Besættelse, Sachserne og Hannoveranerne foran; Preusserne og Østerrigere i Reserve; det kunde bryde løs, hvad Dag det skulde være. Det var ikke Spøg.

Det var meningsløst at tro, at det lille Danmark skulde kunne staa sig imod hele Tyskland og to Stormagter, naar det blev overladt til sig selv: Opgaven maatte altsaa være at tage mod Stødet, at opholde Fjenden, indtil Hjælpen kunde komme, at vise Raskhed, Snarraadighed, at vække Sympathi, at gjøre sig værdig til Bistand.

Ak! — vi kom tilkort. Og hvis vi ikke ville skuffe os selv med falsk Smiger, skulle vi ikke lulle os ind ved at pege paa den knusende Overmagt og Sammentræf af uheldige Omstændigheder, vi maa, med fast Villie om at forandre os, sige Sandheden, reen og nøgen: vi viste os langt under, hvad vi havde tiltroet os, langt under, hvad der med Berettigelse kunde fordres af os.

Det er ikke en Ulykke, ikke et tabt Slag, der afgjør Nationernes Skjæbne, uden for saa vidt det tabte Slag viser Nationernes moralske Standpunkt.

En af Dagene i 1870 var jeg sammen med nogle Franskmand, da Efterretningerne om et af de store Nederlag ved Grænsen kom; de vare fortvivlede, trøstesløse.

»Enfin,« sagde jeg for at opmuntre dem, »c'est une bataille perdue.« (»Naa,« sagde jeg, »De har tabt et Slag, det er det Hele.«)

»Non,« svarede En af dem, »c'est la décadence de la France.« (»Nej! vi ere raadne!«)

Med Krigserklæringen hængende over Hovedet stillede vi ikke Hæren paa Krigsfod, men lavede fra Øverst til Nederst om i den, vedtog en ny Organisation, hvis Gjennemførelse vilde have krævet Aar, og afløste den strax efter med en anden. De Menige skulde tiltales med »De« istedetfor »Du«, en Bestemmelse, der havde været passende for længe siden, nu blot var forstyrrende; Bataillonerne skulde døbes om til Regimenter og hvert af disse deles i to Batailloner, hvis Stabe Intet fik at bestille i et Øjeblik, hvor man havde saa uhyre Trang til Officerer; Infanteriet formeredes først paa 6, saa paa 8 Compagnier pr. Regiment, Cavalleriet først paa 5, saa paa 6 Eskadroner; de modsigende og udførlige ministerielle Kundgjørelser toges ikke for Alvor, saa meget mere, som Ministeriet paa Forespørgsel havde kaldt sine egne Ordre »ikke absolutte«; man gjorde Forsøg paa at lave Lansenerer af Dragoner, man befæstede ved Büchen, Neumünster og Frederiksstad, for strax efter at sløjfe eller sprænge Værkerne, man udskev Heste i Holsten til at møde paa en Dag, da Landet var besat af Forbundstropperne, man indkaldte ikke de permitterede holstenske Soldater, man bad ved en Proclamation dem af dem, der havde Lyst, om at møde i »unsere Stadt Flensburg«,

hvor der antageligvis ikke mødte en eneste — det Hele var en Forvirring, et Virvar, et Roderi, som kun Den, der har seet det, kan gjøre sig nogen Forestilling om, det var en fuldstændig Mangel paa Fasted, der var ikke Spor af Følgharhed.

Og hvad skulde vi forsvare?

Vi laa langs Grænsen. Rykkede fremmede Tropper over den med fuld Musik, Pauker og Trommer, spillende »Schleswig-Holstein« — og det gjorde de — hvad saa?

»An! Fyr!«

Nej! bevares! Det er ikke Fjender.

Er det da Venner?

Heller ikke.

»De danske Tropper skulle trække sig tilbage, naar de tyske nærme sig.«

Det er at mishandle Soldater. —

Saa gik Tyskerne over Grænsen og vi tilbage. Og vi maatte tidligt op om Morgenen, for at vor Forfølger, som vi hverken maatte modtage som Ven eller Fjende, ikke skulde komme bag paa os; og naar vi kom i Qvarter ud paa Natten, stak Folk med danske Kokarder i Hatten, Postmestre og Herredsfogder, os oprørske Proclamationer i Næsen — og vi smilede forekommende; og den Tømren og Hamren og Kogen og Brasen, det er til imorgen tidligt, naar »Friedrich

der Achte skal udraabes — naa saa! Og 14. Regiments holstenske Mandskab, som laa her ved Siden af i Pløen, har gjort Mytteri og er løbet hjem, medens vi stod og saae paa det, og Officererne kjøre nu i tre Vogne nordpaa — hvor gemytligt!

Klarhed! det er en Hovedbetingelse for Soldatens Beaandelse; han maa vide, hvad han lider for.

Napoleon lagde Dagen før Austerlitz Slagets Plan og Gang frem for enhver af sine Undergivne — det Slag maatte han vinde; Preusserne rykkede i 1866 samtidigt ind i et Kejserrige, en Hob Kongeriger og et Utal af Hertugdømmer og Fristæder; det kunde den Dummeste forstaa

Men vi traskede af, fra Sol stod op, til den gik ned, Danebrog i Futeral, Krudt og Kugle i Bøssen, men ingen Fænghætte paa — det kunde let sees —, veg for Hannoveranere og Sachsere, der haanede os, der fraterniserede med Oprørerne, og dem kunde vi kaste ud, hurtigere end de vare komne ind, og hurtigere end Preussere og Østerrigere kunde komme dem tilhjælp. Bønderne bad og tiggede os om at blive, men vi gik, med hængende Hoveder, og Wühlerne stod paa Korsvejene og udenfor deres Huse og grinede ad os, og hver Mark, hvert Træ, hver Ko, vi gik forbi, det var et Stykke Danmark, der gled ud af vor Haand; vi turde ikke vende os om for ikke at see de sort-

rød-gyldne Faner fra Gavle og Flagstænger, vi brølede en eller anden Opsang for ikke at høre Hurraraabene bagved os.

Saa hellere blive kjørt flaaet og flænget, blodig og lemlæstet, tilbage af Overmagten.

Det lettede, da vi naaede Ejderen den 29. December 1863 Kl. 2. Jeg var gaaet lidt i Forvejen og stod paa slesvigsk Grund.

»Staar man bedre fast derovre?» raabte Compagniechefen, Redsted, over til mig.

»Lad os gjøre Holdt her!« svarede jeg — og det gjorde vi.

Saa gik vi videre ad Slesvig By til.

Det var en god Skole, vi havde gennemgaaet, Compagnierne vare blevne æltede godt sammen, og vi fik ogsaa Roes af Kongen, som inspicerede os, og hvem vi gav et velment Hurra.

Tropperne strømmede nu fra alle Sider til Dannevirke

Det knagfrøs.

Tilhøst og tilvogns besaae jeg hele Stillingen sammen med min Fader, der boede hos min Morbroder, Ritmester Haffner, som pudsigt nok fik 1. Regiments Chef, Major Beck — i den foregaaende Strid i Blade og Pjecer om Dannevirke min Faders ivrigste militaire Modstander — i Indqvartering.

En Dag kjørte jeg med min Fader fra Slesvig op langs Slien, over hvilken Artillericommandoen var bleven ham tilbudt; han viste mig, hvor han havde kæmpet i forrige Krig, ved Kokkendorf og Mysunde, hvor hans Næstcommanderende, Capitain Skou, var falden, og hvorledes han med 8 Kanoner havde optaget Kampen mod en mere end dobbelt saa stærk fjendtlig Artilleristyrke Syd for Slien, men havde maattet trække sig bag de fremragende Højder Nord for Fjorden, hvorfra han med Held havde bekæmpet Fjenden; og nu mente han, at man havde gjort urigtigt i at lægge Hovedforsvaret Syd for Vandet, hvor der fandtes 5 Skanser, medens man burde lægge det Nord for og derfor her indrette de nødvendige Stillinger for Kanoner, Colonneveje, Løbegrave osv., hvilket han udviklede for den commanderende Artilleriofficer her, Capitain Hertel, der ganske delte hans Anskuelse, medens Divisionens Chef, General Gerlach, erklærede, at »det var Noget, han ikke vilde dømme om, da han var Infanterigeneral«, og dennes Stabschef, Major Stjernholm, vilde have Hovedforsvaret Syd for Slien og kom, til min Faders Bemærkning om Vanskeligheden ved at trække Tropperne under en Affaire over Broerne, med den lidet lystelige Erklæring, at »under et Angreb, der lykkedes for Fjenden, betragtedes

de Folk, der befandt sig Syd for Slien, som »enfants perdus« (»fortabte«).

Dagen efter vor Udflugt skrev min Fader et Brev til Krigsminister Lundbye, som han lod mig tage Copi af. Han udviklede først sin ofte udtalte Mening om Stillingen i Almindelighed: den var uholdbar paa Grund af dens store Udstrækning; skulde alligevel Armeen opstilles i den, var der ikke gjort, hvad der kunde og burde gjøres: Gjærderne vare ikke sløjfede, Barakkerne ikke byggede, Skanserne ikke fuldførte eller bestykkede. Hvad det gjorde Tilbud — Artilleri-commandoen fra Slesvig By til Kappeln — angik, da maatte han gjøre opmærksom paa, at da der saa godt som Intet var gjort udenfor Mysunde, hvor uden Tvivl Capitain Hertel var den rette Mand, vilde han kun modtage Tilbudet, naar der blev sat en saadan Kraft paa de ufuldendte Skanser, at disse inden meget kort Tid kunde blive bestykkede, naar Mandskabet, der hovedsagelig gik i dets egne civile Klæder, ialfald tildels blev uniformeret, og naar hver Fæstningsartillerist fik tildelt et Gevær — Fordringer, der ikke blev antagne. —

Saa laa vi da Januar ud og isede paa Slien, hamrede i Gjærderne med Øxe, Kølle og Kile, blev forkomne, tøde op i Qvartererne og indtog i de sidste

Dage af Maaneden de Stillinger, vi under et Angreb formentlig skulde holde.

I Centrum fulgte Stillingen som bekjendt langs den gamle Dannevirkevold og bag Bustrup Dam — med to fremskudte Forter — til Slien, ved hvis Bred, saavel som paa Maageøen, der fandtes nogle simple, tildels af frossen Jord byggede Skanser, fuldstændigt beherskede fra Højderne ved Bustrup og Fahrdorf. At tage Kongshøj, Saxarmen og Bustrup-Højderne med ind i Befæstningen, hvad Mange ansaae for fordelagtigt, var ikke skeet; det vilde da ogsaa have nødvendiggjort Inddragelsen af Højderne ved Fahrdorf og Lopsted, uden at der dog var kommet nogen god Stilling ud af det.

Vi — 9. Regiments 1. Compagni — fik Ordre til at besætte Bustrup Forværk, det saakaldte Gibraltar, der laa foran Bustrup Dam ved Saxarmens vestlige Ende, og som ved en Dæmning var forbundet med den bagved liggende Skanserække. Det sprang strax i Øjnene, at hvis Fjenden vilde tage Stillingens Centrum med Storm, maatte han først og fremmest bemægtige sig Bustrup Forværk: fra Kongshøj vilde de fjendtlige Granater komme susende, fra Volde, Gjærder og Huse omkring vilde det fjendtlige Infanteri dænge os til og storme løs. Nogen Tillid indgød det halvt fuldendte Værk os ikke; Højder og Dækning for

Fjenden havde vi lige paa Næsen; at slippe bort efter Fortets Fald var ikke muligt: det bagud aabne Værk faldt stejlt af med en lang, bar Dæmning over til Vore, der, saasnart Fjenden naaede op paa Brystværnet af det fremskudte Fort, vilde aabne Ilden herimod.

Imidlertid kom vi aldrig uden som Prøve i Bustrup Forværk, og det blev aldrig stormet.

I min Fritid fulgte jeg min Fader omkring til de Commanderende, hørte deres mistrøstende Mening og fik at vide, at nu havde Schleswig-Holsteinere, Friedrich der Achte og Forbundstroppe maattet vige Pladsen for de udsøgte, af flere Corps uddragne, med Befalingsmænd rigt forsynede preussiske og østerrigske Tropper, der stod opstillede langs Ejderen, rede til at overskride den paa første Vink. Imod dem skulde vi stille vore uøvede, lige indkaldte, kun halvt organiserede Folk — hvorledes skulde det gaa?

En af de sidste Dage af Januar traf jeg hos min Fader General Hegermann-Lindenchrone, Commandør for Cavalleriet, og Overcommandoens Souschef, Capitain Rosen.

»Slaar jeg Fjenden, kan jeg ikke indhente ham; slaar han mig, kan jeg ikke undløbe,« sagde Generalen.

Her er vist Nøglen til Krigsførelsen i Jylland; her er vist Beviset for, hvorfor 4. Divisions Bevægelser maatte være »baglænds«; og det Samme vilde vist

blive Tilfældet igjen idag, om vi fik Krig. En anden Ting er, at Divisionen slet ikke burde have været i Jylland. —

»Fjenden har Soldater,« sagde Captain Rosen, »vi Bønderkarle«.

Det var rigtigt.

Og dog blev det netop disse Bønderkarle, som, da Alt ramlede sammen, da vor Politik viste sig fejlslagen, vor Begejstring hul, vore Planer Fantasterier, vore Forholdsregler Blændværk, vor Villie Vankelmod — da blev det Bønderkarlene, der reddede Nationens Ære, da var det de mangelfuldt uddannede, slet bevæbnede menige Soldater, der frelste Danmarks Ry, ikke ved nogen glimrende Vaabendaad, men ved Trofasthed, Udholdenhed og Sejghed.

De Ledende høstede ingen Laurbær: Dannevirkestillingen er et fuldgyldigt Bevis paa, at vi ikke kunde bødømme vore Kræfter. Rigtignok har jeg hørt dens mest fortrøstningsfulde Tilhænger — Major Beck — erklære, at med 100,000 Mand vilde han forsvare Stillingen mod den dobbelte Styrke; men selv om det var rigtigt, vare vi kun 40,000 Mand; selv om vore skandinaviske Venner ikke havde svigtet, da det kneb, men sendt de 22,000 og Ham Selv, vilde det kun være blevet 62,001 Mand. Vi kjendte ikke os selv, og vi kjendte ikke Fjenden.

Saa brast Illusionerne: Dannevirke revnede og faldt sammen som en opblæst Ballon; fra Gammelmark slog Granaterne Skud paa Skud lige i Munden paa Dybbøls Kanoner eller regnede ned i Sønderborg; vore Folk bortkastede deres Geværer, naar de kunde faa fat i Fjendens. Men Bønderkarlene holdt ud; overbærende — dette Ord er berettiget — dømte de mildt om os Andre, fattede underkastede de sig enhver Lidelse, ethvert Savn, enhver Fare. Ikke Disciplinen: enhver Mands Offerberedvillighed; ikke Lyst og Iver: enhver Soldats med sig selv opgjorte Pligtfølelse; ikke Ledelsen: Sammenholdet i Compagnierne — det var den danske Hærs Hæder.

Alt ramlede sammen, kun den danske Soldat blev staaende; han blev ikke vild og slog i Fortvivlelse til Ven og Fjende; han bøjede ikke mismodigt Hovedet i stille Opgiven; han stod støt, alvorlig, han havde sat sig sit Maal og han gik lige efter Stregen: han passede sin Dont.

Det er Lysglimtet i dette Mørke, det er Holdepunktet i denne Fornedrelse.

II.

PAA DANNEVIRKEVOLD.

Den sidste Januar søgte jeg min Fader i Hoved-
kvarteret og saae der to preussiske Officerer.

»Hvad de vilde?«

»En af Dagene kommer Du i Slag,« lød Svaret.

Da vi, et halvt Hundrede Officerer, den første
Februar som sædvanligt spiste til Middag hos Tante
Esselbach — hun var hele Armeens Tante —, udbredte
den Efterretning sig ved Desserten, at der var en
Saaret i Kjøkkenet. Det var den første, en Menig af
18. Regiment, med Skudskaar i Benet. Samme Aften
kom min Broder til Slesvig fra Rendsborg; han havde
været hele Dagen tilhest, retirerende for Fjenden.
Men endnu den 2. Februar gik jeg omkring i Byen og
spurgte Nyt, indtil Kl. 4, da fik vi Ordre til at stille
og marcherede over Hadeby til Lopsted, hvor vi ved
Nattens Frembrud gik gennem Forposterne, og nu

udsendte vi Sikringsdele, rykkede varsomt frem og ventede hvert Øjeblik at høre det første Skud knalde, den første tyske Kugle pibe; men det blev ikke den Dag: en Ordonnants bragte os kort efter Ordre til strax at gaa tilbage til Slesvig By, hvor vi Kl. 10 ankom, udmattede af den anstrengende Marche og modtog Efterretningen om den hæderlige Affaire ved Mysunde, som havde givet Anledning til vor Udrykning.

Men allerede næste Morgen Kl. 2 allarmedes vi og marcherede i Mulm og Mørke en halv Time efter i ustandselig Regn til Skanse Nr. 7, som vi besatte. Vi vare gjennemblødte, Leret klæbede ved vore Støvler, men dog havde Regnen ikke kunnet smelte Sneen paa Markerne.

Kl. 10 klarede det op med Frostvejr, paa samme Tid som vi fik Ordre til at afløse de foranstaaende Forposter, hvorfor vi over Bustrup rykkede frem mod Over-Selk.

I Højde med Vedelspang mødte vi en Vogn med Saarede — — — saa hørte vi Skuddene — — saa saae vi Røgen — — saa fløj en Kugle, pibende, klagende forbi.

Det var den første — den stak i mit Øre.

Nu kjender jeg Kuglerne og deres Lyd: først — paa de store Afstande — den lange, skarpe, fløj-tende Tone, som et Strøg paa en Viol, enkelt, ene-

staaende; saa to, tre ad Gangen; tilhøjre, tilvenstre, for og bag; der hvislede en, der sang en anden; pst! pst! 10, 20, 100, og Smæld paa Smæld. Jeg kunde lukke Øjnene og dog vide, hvor de træffe: det sjopper i Jord, det slaar mod Træer, det buldrer paa Porte, det klasker mod Mur, det skærer og hviner mod Steen, men naar det smækker, er det i Kjød.

Vi skulde ud at afløse Forposterne. Regimentets 2. Bataillon med en Afdeling af 6. Dragon-Regiment var om Morgenen som Recognosceringspatrouille rykket ad Jernbanen over Klosterkro til Lottorp og stødte her lidt over Middag paa Spidsen af den østerrigske Brigade Gondrecourt, som fulgte efter Patrouillen henimod Selk, hvor der saaledes paa dansk Side samledes en Del ikke sammenhørende Afdelinger med forskellige Opgaver, nemlig: den retirerende Patrouille, Forposterne og deres Afløserer. De danske Tropper dannede altsaa ikke nogen taktisk Enhed, men opløste Dele af 3 forskellige Brigader uden Chefer, hvorimod Fjendens Formation var Slagorden. Og han rykkede stolt frem, som paa en Paradeplads, med fuld Musik i Colonnernes Tête og med de østerrigske og preussiske Generaler, kejserlige og kongelige Højheder, som Tilskuere paa Bakkerne.

Saasnart Compagniet naaede Selk, kastede Redsted første Halvcompagni under Lieutnant Einfelt frem i

Kjæde, fulgte selv med og lod andet Halvcompagni (jeg commandede 4. Deling) under Lieutnant Banner staa som Reserve, hvor Vejene løbe sammen nedenfor Bakken i Over-Selk.

Dengang vare vi 4 Officerer ved Compagniet; snart efter blev de to forsatte, og fra den 18. April, da Redsted blev ved Dybbøl Mølle, var jeg alene.

Banner stillede sig selv tilvenstre, mig tilhøjre for den Vej, der kommer Syd fra og over Selk løber mod Nord, forbi Kongshøj og Vedelspang, gennem den mægtige Dannevirke-Vold: Saxarmen. Paa østre Side falder Terrainet fladt af ned til Hadeby Noer, paa vestre Side ligger Bondebyen Over-Selk paa en Bakke, hvor op over den Vej løber, i hvis Tilknytningspunkt jeg stod.

Paa Højderne mod Syd kom 4 eller 5 østerrigske Cavalleri-Officerer i lange hvide Kapper tilsyne, glimrende i Solen. Det gav mine Folk Blod paa Tanden.

Min venstre Fløjrode, Dhrr. Blom og Vulf, var Compagniets Spasmagere.

Ved en Rode forstaaes som bekjendt to sammenhørende Folk, en af 1. og en af 2. Geled, idet jo Taktiken for Tiden over hele Jorden (de preussiske 3 Geledder kunne næppe regnes) kræver en Opstilling paa 2 Geledder, tildels med Befalingsmændene bagved. Jeg er forresten tilbøjelig til at tro, at der vilde vindes

i Styrke ved en Grundopstilling paa 1 Geled, som naturligvis ikke vilde forhindre Formation paa 2. 4 og flere Geledder, lige op til saa mange, som Afdelingerne havde Folk, idet der vilde opnaaes yderligere Bevægelighed, og det Driveri — det kjender enhver Soldat — vilde bortfalde, der nu kan forenes med Opstilling i 2. Geled, hvor man er skjult af sin Rodekammerat og gjør som han.

Blom, hvis civile Stilling var Murersvend i Aarhus, og Vulf, som hørte hjemme paa Katholm Gods, skaffede mig mange Bryderier; i Qvartererne kom der hyppigt Klage over, at de kyssede Pigerne — det er en hæsliig Vane; saa kastede de deres Udrustningsgjenstande bort — det var værre; saa drak de sig fulde og fik Extrature; saa vare de næsvise og ragede sig nogle Stokkeprygl til; men naar der blæstes Appel, vare de først paa Pletten, og naar det kneb paa Marchen, satte de Humør i Folkene ved en lystig Vise — naa Herregud! var den ogsaa tidt lidt slibrig — og tog gjerne en hinkende Kammerat under Armen.

»Dem deroppe kan jeg mageligt skyde, maa jeg?« spurgte Vulf.

»Du kan ikke lange dem,« beroligede jeg ham.

»Aa,« bad Blom, »maa Jeg ikke løbe derop og slibe min Bajonet paa en af dem? Den er rusten. Hvis Hr. Lieutenanten saae den, kunde jeg gjerne

komme til at stille til Pudseparade, og jeg har ikke Spor af Smergellærred, ej heller Trippelse.«

»Hold Mund, Blom.«

Men nu begyndte danske Soldater at komme dryssende enkeltvis eller i Smaahobe ned ad Vejen, og Fjendens første Kanonskud faldt, drønedede og gav Gjenlyd fjernt og nær.

Mine Folk laa dækkede bag en lille Bakke tilhøjre for Vejen; jeg stod paa denne.

En Mand af 1. Regiment kom gaaende ned ad Vejen; da han kom paa Siden af mig, strakte han Armene ud, tabte Geværet, spilede alle Fingrene ud fra hverandre og faldt næsegrus midt paa Vejen. Han havde et Hul i Hovedet, lige bag i Nakken.

Rædselen slog igjennem mig; jeg tænker, den Fornemmelse faar en Dødsdømt, naar han ser Øxen. Jeg spilede Øjnene op: Billedet er blevet siddende: Husene med den hjemlige Skorstensrøg, omgivet af Træer og Haver, Stengjærdet langs Vejen op over Bakken, de snedækkede Marker og det flade tillagte Noer, der spillede i Solens Straaler, hvor skjønt vilde det være at sidde og se paa alt det! — og maaske laa jeg om et Minut, som han der, næsegrus i en Blodpøl med et Hul i Nakken! og Alt var Bælgmørke, evig Nat! — — Dog kun maaske.

Der kom en lille Pige paa 7—8 Aar, barhovedet, med en lang knortet Kjæp i Haanden, gjennende efter 5 Gæs, som hun vilde have over Vejen; men Gæssene hvæsedede, stak Hovederne frem og vare ikke til at faa til at gaa ordentligt; saa løb hun uden om Flokken, tæt forbi den døde Soldat. Mon der ogsaa kom en Kugle med hendes Adresse? — Til Helvede med Krigen! — —

Fjendens Infanteri kom frem oppe paa Bakken ved Husene og skød paa os; vi svarede, stak Næsen op over Kammen, bed os fast i Terrainet; vi havde nok Lyst til at prøve en Dyst her.

Men Lieutenant Banner, som stod ved Gaarden paa den anden Side af Vejen, var mere udsat end jeg, og trak sig til et bagved liggende Gjærde.

»De sender mig nok Bud, naar jeg skal gaa,« raabte jeg over til ham, idet han forlod Gaarden.

»De maa snart gaa,« svarede han.

Fjenden kom frem overalt i Fronten.

Det var aabenbart, at Compagnichefen maatte være tilhøjre for mig, paa den anden Side af Bakken, men da jeg stod under Lieutenant Banners Commando, gik jeg, saasnart Fjenden havde naaet de nærmeste Huse, tilbage, dækket af den Høj, vi havde ligget ved, drejede over Vejen og samledes med Lieutenant Banner ved en Jordvold, der løb ned til Hadeby Noer.

Fjenden angreb os nu med alle tre Vaabenarter, og hans Fodfolk besatte de parallelt løbende Gjærder, efterhaanden som de forlodes af de Danske, der trak sig over Vedelspang til Saxarmen.

Paa denne samlede Compagniet atter, idet Compagnichefen fra Over-Selk var bleven trængt over Kongshøj, hvor han havde deltaget i den haardnakkede Kamp, ned mod Hadeby Noer. Mod Volden rettede derpaa Østerrigerne Angreb paa Angreb fra Vedelspang, men trak sig hver Gang tilbage for den voldsomme Ild, der sendtes imod dem, for, efterladende Døde og Saarede paa Valpladsen, bag Husene at formere sig til fornyet Storm.

Men de Danske havde gjort Holdt. Et Par Kanoner kom til, kørte først op paa den nordre Saxarm, hvorfra de ikke kunde skyde, og saa op paa den søndre; den ene trillede ned og blev kjørt bort, den anden kom efter nogen Skydning i Uorden, medens Fjendens Artilleri, først fra Selk, dernæst fra Kongshøj, uopholdeligt beskød Stillingen. Endnu efterat Mørket var faldet paa, brød det østerrigske Infanteri med usvækket Dødsforagt frem fra Vedelspang; men Geværilden løb som en lysende, knitrende Stribe hen ad Volden, de Dristigste segnede i Sneen, Resten trak sig tilbage, og Fægtningen døde hen.

Resultatet var, at de danske Forposter, trængte bag den befæstede Stilling og Saxarmen, havde afvist Fjendens Angreb herimod.

Der var blevet kæmpet tappert fra begge Sider, af de Danske var der om det foranliggende Terrain, bestemt til ikke at holdes, ydet en efter dets Betydning uforholdsmæssig haardnakket Modstand, begrundet paa, at saa mange Tropper tilfældigt vare blevne samlede, desværre blandede mellem hverandre og uden samlet Ledelse. At Stormløbene mod Saxarmen saa heldigt kunde afvises — og det blev Dagens Hæder — laa i, at Fjenden kun angreb i Fronten og forsømte at beskyde Saxarmen paalangs fra Højderne ved Lopsted paa den anden Side af Hadeby Noer; den første Granat herfra havde jaget os bort fra den omtvistede Vold. Tabet af Mandskab var omtrent 400 Mand paa hver Side. Vort Compagni havde mistet en Snes Mand. —

Ud paa Aftenen commanderedes vi til Hadeby for at passe paa den derværende Dæmning, beordredes et Par Timer efter til Bustrup og derfra atter til Saxarmen for at afløse det Compagni, her stod. Vi opstilledes paa selve Volden med en Kjæde 20—30 Skridt foran. Det var isnende koldt; vi gik med vaade Fødder fra Natten forud og havde med nogle Timers Hvil været i Stilling, Kamp eller paa Marche fra den

foregaaende Eftermiddag; vi vare trætte, forkomne og sultne.

Paa Volden og bagud var Alt Mørke, Stilhed, men forude lyste Fjendens Vagtblus, og hans Baal slog højt i Vejret; Horizonten var blodrød fra Kongshøj over Selk og Lopsted til Fahrdorf, lange mørke Skygger kastedes ud over Sneen, Hammerslagene fra Fjendens Batteri-Arbejder lød over til os, og lige foran Volden gik Folk med Lanterner — man saae Lanterne, ikke Folkene — som Lygtemænd, som de Dødes Sjæle omkring paa den blodige Slagmark for at søge efter Saarede, og naar de hændelsesvis uforsigtigt stødte paa vore Forposter, lød der et jydsk »Hvem der?« eller et polsk »Halsch!« efterfulgt af et Skud eller to fra begge Sider. Saa fore vi, der stod bag Volden, op; men strax efter faldt vi atter isøvn, staaende, lænet op ad hinanden, vaagnede stivfrosne og løb os varme op og ned 20, 50, 100 Gange paa en lille Sti, Enhver stampede i Sneen. Brændevin havde vi — og saa slog vi os paa det.

Det var en lang Nat, den Februarnat paa Dannevirke Vold.

Saa kom Morgendæmringen, kold, raa, uhyggelig; man skimtede, skjelnede ikke. Vi kiggede over Volden. De lange Gjærder paa Kryds og Tvers der foran med Pilebuske og Porsetotter saae livagtigt ud som Tyroler-

jægere og Lichtensteinske Husarer eller hele Colonner af Regimentet Martini — vore Folk begyndte at skyde, og det var ikke uden Møje, at vi fik Ilden standset; men da Solen var naaet op over Bakkerne i Øst, laa Valpladsen klart for os.

Ved Daggry begyndte Fjendens Batterier fra Kongshøj og vore Kanoner i den fremskudte Bustrup-Skandse at spille.

En saaret Østerriger laa tæt foran Volden og væltede sig i Sneen. Underkorporal Vestesen (fra Aarhus, saaredes dødeligt den 18. April i Dybbøl Mølle) bad mig om Tilladelse til at maatte hente ham, og medens Vestesen med Ambulancebærerne og et Par Mand til Besætning læssede den saarede Fjende paa Baaren og bar ham ind, spejdede vi over Volden. Det var en galizisk Underofficer ved Navn Hermanski-noff, som Dagen forud mellem Kl. 3 og 4 var bleven saaret i Benet; i Nattens Løb havde der, sagde han, været to østerrigske Patrouiller hos ham og spurgt, om han var Officer, men havde paa det benægtende Svar ladet ham ligge. Vi sendte ham til Lazarettet i Slesvig.

Marken var fuld af Døde, Saarede og bortkastede Uniformsstykker; det kunde vi ikke modstaa; hele Dagen foretog vi større Expeditioner udenfor. Først hentede vi to Døde af vore egne Folk, som vi be-gravede bag Volden.

Hvil kun trygt i Fædres Jord.
 Rov og Ran for Retten falder,
 Og naar Heimdals Horn gjalder,
 Vaagne Kæmperne i Nord.

Saa tog vi Østerrigerne. De hørte alle enten til Infanteriregimentet Martini eller til 18. Feltjæger-Bataillon. De Første, Polakker, smaa, mørke Folk med tæt afklippet Haar og gul Ansigtifarve, bare en kort, hvid Vaabenfrakke, en tynd graa Feltkappe, Spidsbuxer, Snørestøvler, en flot, foroverbøjet Chakot med Kejserens Navnechiffer, Forladegevær og et Tornyster, der, foruden Pudsekvisiter og Lærredsklude til at svøbe om Fødderne, kun indeholdt nogle polske gudelige Bøger. De bøhmiske Feltjægere, klædte i en gennemgaaende mørk Dragt, bare opkrattet Hat, prydet med en stor Dusk Hanefjer, og vare bevæbnede med en kort Riffel. Snart havde vi 6 saarede Østerrigere og flere Døde. Vore Folk viste de Saarede den største Omhu, plagede dem ikke, stod og saae medlidende paa dem, rakte dem fyldte Feltflasker eller Kiks og Flæsk, som vi fik sendt ud — og nu sled vi hele Dagen i det sejge Flæsk og gnavede løs paa de store, haarde Skibskiks. — Raa Chokolade vilde være godt til For-

plejning. — De Saarede sendte vi — En døde mellem Hænderne paa os — ind til Byen og begravede de Døde. Graven ligger lige bag Volden paa den vestlige Side af Vejen til Vedelspang; vi lagde dem Side om Side i fuld Uniform og kastede Hullet til.

Saa begyndte vi at lege. Vi majede os ud med Fjendens Sager. Redsted og jeg gik med østerrigske Felthuer. Vulf var Præst: han laante en Kappe fra højre Fløj, løsnede Spændetampen og trak den forkert paa; af Staaltraad lavede han et Par Brilller; Hovedet stak han gennem en Avis; en stor Tyrolerjægerhat uden Fjer trykkedes ned i Panden, og med en af Pionerernes Spader i den ene Haand og en af de polske Bønebøger i den anden traadte han frem ved Graven og holdt en Ligtale paa Polsk. — Saa kom Blom med en funklende ny Officersschakot (der var Hul i Skyggen), hvid Kappe og slæbende Sabel: han var den unge, flotte Lieutenant Grev Witsky-Wutsky, som fortalte Erindringer hjemmefra, om Jagter og Slædepartier i Ungarn, om Zitherspil og Gondoliererfarter i Venedig, om Wiener-Pigebørn og om Hofballer hos Kejseren, hvor han førte op med de allersødeste Prinsesser — det gik saaledes til! og han tog Præsten Vulf om Livet, og de dansede en Polka ned ad Dannevirke Vold, medens Soldaterne laa med det ladte Gevær i Armen i Sneen op ad Skraaningen og vred

sig af Latter; men nede paa venstre Fløj vexlede vi Skud med Fjenden over Hadeby Noer, Kuglerne snurrede over vore Hoveder, og tilhøjre, foran Bustrup, førte et Par Kanoner en livlig Kamp med Batterierne paa Kongshøj.

Vedelspang, midt imellem de stridende Hære, var fuldt af Saarede, hvorfor Redsted requirerede 3 Vogne fra Slesvig og mærkeligt nok fik dem; men næppe havde vi sat os i Bevægelse og vare komne udenfor Volden, før en Corporal kom løbende med Melding om, at en højtstaaende Artilleriofficer ønskede at tale med mig. Jeg vendte om og traf min Fader, som var kommen ridende for at se til mig og udspørge mig om de Begivenheder, jeg havde taget Del i; med ham fulgte jeg et Stykke ud paa Slagmarken; men imidlertid havde Redsted naaet Vedelspang og fyldt Vognene med Saarede, da i det Samme Fjenden udsendte en Patrouille, og nu gik det med Piskesmæld og Røfler under Suk og Klage i Galop hjemad paa den knudrede Vej, ind bag Volden. Der var 23 Østerligere og 1 Dansk. En sad med blottet Bryst, hvori der var et ganske lille Hul, men Blodet strømmede ham ud af Munden. En lille Trommeslager paa en 14—15 Aar havde svøbt sit Lommetørklæde om Haanden, tog det af og spurgte mig paa Tysk, om Saaret var slemt; jeg oplivede ham med, at om et Par Uger

kunde han slaa sin Tromme igjen. Paa Mange havde Døden sat sit skaanselsløse Stempel, men Ingen klagede, Alle sad tavse og syntes forbavsede over den Omhu, vi viste dem.

Om Aftenen afløstes vi, marcherede til Bustrup, laa om Natten i en Lade og gik næste Morgen den 5. Februar tilbage til Saxarmen, hvor Dagen forløb som den foregaaende: vi tog nogle Saarede, der alt-saa havde ligget to Døgn paa den frosne Snemark, skød, naar vi ikke havde Andet at bestille, over Hadeby Noer og saae paa Artillerifægtningen paa vor højre Fløj; men allerede ud paa Eftermiddagen blev vi atter afløste og vendte tilbage til Bustrup, hvor vi, da det endnu var lyst, kunde søge de gode Steder ud. Landsbyen var forladt. Redsted fandt et ud-mærket Quarter, gjorde strax Ild paa, lod Bordet skure, Gulvet feje og tog saa mig med paa Opdagelse; oppe paa en af Loftets Hanebjælker sad to dejlige Høns, dem kogte vi og nød det første varme Maaltid siden den 2. Februar. —

Støvlerne havde vi taget af, Piben var tændt, vi skrev Breve hjem og sendte dem ind til Slesvig med min tykke Oppasser Niels.

Ham havde jeg faaet kort iforvejen; en Dag sad jeg og spillede Kort i Slesvig med et Par andre Officerer, da en stor, treven Fyr kom med Huen paa

ind i Stuen, paa bredt Jydsk spurgte efter mig og, da han havde faaet Oplysning herom, sagde: »A ska' vær Oppasser hos Dæi.« Til at begynde med trak han mine Støvler af, og for Fremtiden gav en Underofficer ham dagligt nogle Timer i Militairanstand. Den 3. Februar blev han sendt tilbage til Slesvig, da Fægtningen begyndte ved Over Selk, sammen med Redsteds Oppasser, og de mødte først Dagen efter, Niels med Huller af en Kugle gennem Benklæderne, med den Undskyldning, at de havde været halvvejs til Frederiksstad for at lede efter os. Fra Posthuset kom Niels snart tilbage med den Besked, at det var lukket; der var faldet Granater i Byen; Befolkningen var fortvivlet og raadvild; den Skjorte, han skulde købe til mig, havde kun kostet 1 Mark, og han mente, at han kunde faa hele Butikken for 5 Daler.

Jeg lagde mig til at sove, Redsted gik til Bataillonscommandøren; men Kl. 9¹/₂ kom han stormende ind i Stuen: »Op med Dem! Skynd Dem! Vi skulle forlade Stillingen, men Folkene maa ikke vide det.«

»Hvorfor?« spurgte jeg

»Det veed jeg ikke.«

Kl. 10 vækkede vi Folkene, Kl. 10¹/₂ stod vi marchefærdige.

III.

FRA DANNEVIRKE TIL DYBBØL.

Stille, tavse, ængstelige — vore egne Fodtrin skræmmede os — listede vi om Aftenen den 5. Februar Kl. 10 $\frac{1}{2}$ fra Bustrup, rigtignok efter et velgjørende Hvil, men vi havde gjort Regning paa at blive der til næste Morgen, og vi havde derfor givet os god Tid, faaet Klæderne tørrede, lavet Mad og nu kun i et Par Timer nydt den Søvn, vi i saa høj Grad trængte til. Inden vi naaede Slesvig By, var enhver Mand paa det Rene med, at Dannevirke var opgivet, og da den sunde Sans sagde Mandskabet, at venstre Fløj var det svage Punkt, antoges det almindeligt, at Fjenden var gaaet over Slien, hvad han ogsaa gjorde nogle Timer senere, og hvad vi ikke vilde have kunnet forhindre, selv om vi vare blevne staaende. Det havde været fornuftigere ikke at have holdt Noget hemmeligt paa dette Tidspunkt, men meddelt Armeen, hvad der

skulde foregaa, thi nu jog Rygterne gennem Gelederne, frembragte Uro, Angst og Spænding, og lod os hige fremad for ikke at træffe Vejen til Flensborg afskaaren; men det gik kun smaat, med uafsladelige Standsninger.

Dannebrog, som ellers altid stak ud fra Gottorp Slotstaarn, var strøget, Gaderne vare tomme, Husene mørke, kun hos Tante Esselbach var der Lys, der drejede vi af tilvenstre, ad Flensborg til — der var ingen Tvivl mere.

Et Par Timer vare vi om at naa det usle Stykke til Hühnerhäuser, hvor vi fuldstændigt standsedes af fra Vest kommende Tropper. Fjendtlige Signaler, stammende fra en Parlamentair, skingrede fra den anden Side Slesvig By og forskrækkede os; vi antog, Fjenden begyndte Forfølgningen.

En Times Tid efter satte vi os igjen i Marche, gik et Par Skridt, gjorde Holdt: den Afdeling, der var foran os, standsede; saa stode vi et Øjeblik, gik igjen, løb Næsen imod Formandens Tornyster, stoppede op, fik Puf bagfra, pressesedes som mod en Mur, faldt isøvn, drattede forover, naar Formanden gik, standsedes strax efter igjen og saa fremdeles — og det var bælgmørkt, Vejene vare spejlglatte, Kulden skarp, og af og til sneede det. Saaledes gik vi, Fod for Fod, og kom i Nattens Løb ikke en halv Mil frem.

Heldigvis er der Ende paa enhver Nat; Dagen er dog altid mere lystelig. Naar vi kom op paa en Bakketop og saae forud, bølgede, saa langt Øjet rækkede, en sort Stribe hen ad Landevejen som et uhyre Ligtog, langsomt, dødsstille; det var den danske Hær, der erkjendte Fjendens Overmagt. Nu og da strakte en død Hest Benene eller en forladt Kanon Halsen op af Landevejsgroften. Ved Helligbæk indhentede Fjenden os, og ved Stenderup Skov kom vor Marketender løbende og berettede, at fjendtligt Cavalieri havde taget hans Vogn; strax efter kom der en Kusk og raabte efter Lægen; Manden under Tæppet, en Menig af 1. Regiment, skudt i Hovedet af en Lichtensteinsk Husar, var død; Doktoren klistrede et Plaster paa Hullet.

Bag Stenderup Aa tog vort Regiment Opstilling og lod de efterfølgende Tropper gaa igjennem, saaledes at vi blev Arrieregarde. Her indtog vi vor Frokost: Flæsk, Kiks og Brændevin. Den Skraaning, vi stod paa, faldt jevnt af ned til Aaen, hvor vi havde en Afdeling ved Broen; to Ryttere, som vi først tog for et Par forsinkede Dragoner, men som snart viste sig at høre til vore gamle hvide Bekjendte fra Bustrup, kom rask ridende fra Syd og opdagede ikke vore Folk, før de vare lige ved Broen; saa snurrede de

omkring og sprængte afsted i fuld Karriere uden at træffes af de Kugler, Vore sendte efter dem.

Saasart vi havde passeret Smedeby, hørte vi Infanteriskydning bagved os: Slaget var begyndt.

Chausseen gaar fra Smedeby i et af Gjærder opfyldt Landskab gennem en lille Skov ned til en Eng, hvorigjennem Frørup Aa løber, over Engene, som Hulvej op gennem Bakkerne paa den anden Side til en stor, temmelig flad og aaben Slette, der strækker sig henimod Oversø, hvor Chausseen løber over en Stenbro, videre gennem nogle Bakker og snoer sig forbi Sankemark Sø og Skovens østre Side mod Nord til Flensborg.

Regimentets sluttende Compagni blev Nord for Smedeby angrebet af fjendtligt Cavalleri og trak sig fægtende tilbage til den omtalte lille Skov, medens de Andre gik over Engen; men da vi — 9. Regiments 1. Bataillon — naaede Hulvejen, stormede nogle af de bagerste Folk frem under Raabet: »Fjenden er der! Bajonetten paa!»

Det fremkaldte en betydelig Uorden, Compagnierne blandedes, Mange væltedes overende, og Forvirringen vilde have været fuldstændig — en Haandfuld Husarer havde kunnet ødelægge os —, hvis ikke Cheferne for 1. og 2. Compagni vare sprungne op ad Skrænterne til Siden og havde commanderet deres respektive Af-

delinger op til sig. Det klarede op; et Øjeblik efter laa 1. Compagni langs Bakkekammen Øst for Chausseen, 2. Compagni bag en Kæmpehøj Vest for Samme, 5. og 6. Compagni nogle Hundrede Alen tilbage som Reserve, medens Regimentets 2. Bataillon trak sig igjennem os.

En Afdeling Dragoner beordredes frem mod Fjenden, over Engen ud i Skoven, men kom strax efter tilbage, tildels tilfods, førende Hestene ved Tøjlen paa Grund af det glatte Føre og fra Sammenstødet medførende en luftigt klædt østerrigsk Husar som Fange. Saasart de sidste Danske havde rømmet Skoven, kørte 6 Kanoner i fuldt Firspring op i Ud-kanten, vendte, protsede af og sendte den første Kugle over Engen. Den fjendtlige Ild gjorde ikke 1. Compagni nogen Skade: Kuglerne gik for højt; men 2. Compagni var uheldigere, en af de første mod det rettede Granater sprang lige over Højen og saarede en Del Folk, hvorfor Capitain Knauer trak Compagniet i Colonne tilbage paa den vestre Side af Chausseen; vi fulgte paa den østre Side i Højde med ham, og vore øvrige Afdelinger retirerede samtidigt.

Næppe havde vi forladt vor Stilling, før Fjendens Kanoner tav, hans Husarer sprængte over Engen, spredte sig til begge Sider, tvang os sammen i Carré og veg saa afvejen for at give frit Skud for Batteriet, der imidlertid skyndsomt havde indtaget vor — 1. Com-

pagnis — forladte Stilling. Strax efter fulgte Glimtet, og hvide Krudtskyer væltede frem fra Kanonernes Mundinger, Granaterne sprang, den lille kugleformede Sky blev staaende i Luften, Stumperne snurrede og summede, Skuddene drøned, de spredte Husarer galopperede ud over de snedækkede Marker, en og anden herreløs Hest, hvis Rytter laa blødende paa Valpladsen, foer vrinskende omkrng, det østerrigske Cavalleris Gros rykkede frem ad Landevejen, medens de mørke danske Colonner med de funklende Bajonetter trak sig i Orden Nord paa.

Det var rask, flot, nydeligt gjort.

Der er Intet, der forskjønner et Landskab, som kæmpende Tropper.

Vi snoede os gennem Dale og Folder, gjorde Holdt og fyrede, naar Fjendens Husarer, der af og til fore lige ind iblandt os, blev for næsvis, nød nu og da et lille Hvil i et Hul eller bag et Gjærde, og saa gik Redsted selv op paa de højeste Toppe for at udfinde den bedste Retraitelinie, idet han passede at holde sig i Højde med Knauer, hvis Compagni, skjønt det ikke blev saa stærkt beskudt som vort, led mere; men Knauer exercerede som paa en Fælle, hans Commandoord lød over til os, og syntes han, Compagniet begyndte at vakle eller viste Tegn til Nervøsitet, gjorde han Holdt! Omkring! et Par Geværgreb, og

gik saa atter tilbage, rolig, sindig, tællende: En — to! Venstre — Højre! og Folkene marcherede taktfast over Heden. — Han faldt udenfor Dybbøl Mølle sammen med Halvdelen af sine og vore Folk.

Saasnart vi spredte os for at formindske Artilleriets Virkning, drev Cavalleriet os sammen til en brugbar Skive for Kanonernes Ild, der i Førstningen rettedes for højt, men jo længere vi gik, des nærmere faldt Granaterne, snart sprang de lige om vore Øren, rodede i Jorden, stænkede os over og saarede Adskillige; men netop da det syntes, som om han rigtigt fik Tag i os, idet vi lige foran Oversø rykkede samlede ind paa Chausseen, begyndte det at sne, vi skjultes for hinanden, Projektilerne fløj vildt omkring, medens vi passerede de dækkede Højder foran Sankelmark Sø, hvor to Pjecer af 11. Batteri havde taget Opstilling, og hvor 7. Brigade, som havde nydt et lille Hvil, spist en Mellemmad og faaet Piben tændt, nu kaldte til Gevær for at modtage den Fjende, vi trak efter os.

Affairen ved Oversø er let at overskue og kan forstaaes af Enhver; den er ligesaa klar og simpel, som den ved Bustrup er indviklet. Paa den første halve Strækning fra Dannevirke til Flensborg havde en Del af 7. Brigade, der bestod af 1. og 11. Regiment, tilligemed lidt Cavalleri, dannet Armeens Arriergarde, men havde derefter, netop som Fjenden naaede frem,

trukket sig igjennem 8. Brigade — 9. og 20. Regiment —, og ved Stenderup Aa lod 9. Regiment alle bagved værende Tropper passere igjennem sig, optog Kampen og trak sig under stadig Fægtning med Fjendens Cavalleri og uafbrudt beskudt af Fjendens Artilleri, hvis Ild det var ude af Stand til at besvare, fra Smedeby over Frørup Eng til Oversø, hvor 7. Brigade og 2 Pjecer af 11. Batteri som omtalt havde taget Opstilling.

Der frembød sig nu — ak! den eneste Gang i denne Krig — en Udsigt til at vinde en Sejr, der var Lejlighed til en glimrende Vaabendaad. Men den forspildtes.

Da den østerrigske General Gablenz, der stod foran Dannevirkes Centrum, sent om Natten fik Melding om de Danskes Tilbagetog, paabød han strax Forfølgelsen, som for Infanteriets Vedkommende tildels fandt Sted paa Vogne, og ved Middagstid naaede Brigaden Nostitz-Drzewiecki, bestaaende af 2 Infanteriregimenter à 2 Batailloner, en steiermarksk Feltjægerbataillon og et 4 Pd.s Batteri paa 8 Kanoner, understøttet af 3 $\frac{1}{2}$ Eskadron Lichtensteinske Husarer, de flygtende Danske; men Generalen havde i sin Iver sendt sin angribende Brigade saa rask frem, at den intet Rygstød havde, dens Flanker vare blottede, det dristige Stød, han vovede, burde ikke have ført til

Sejr, men til Brigaden Nostitz' Nederlag. Thi paa Slagmarken fandtes af danske Tropper 7. og 8. Brigade, Max Müller og Scharffenberg, 2 Kanoner og 1 Eskadron; 3. Brigade, Wörishöffer, stod tæt ved med 4 Kanoner, 4. Brigade, Wilster, stod i Højde med Sankelmark ikke en Mil borte paa Husumvejen, og Flensborg var fuld af Tropper. Det havde dog været unødvendigt at tage Tilflugt til andre Afdelinger: Vi, der vare tilstede paa Valpladsen, havde kunnet bringe Sejren hjem, om vi vare blevne; men vi gik. Vort Rytteri gik tilbage, fordi det var for glat. De to Kanoner trak sig efter nogen Skydning bort, fordi det fjendtlige Artilleri, der nu talte 8 Kanoner, var saa overlegent.

Det var daarlige Grunde.

Det var vel ikke glattere for os end for Fjenden, og hvis de to Kanoner, som Intet havde lidt, ikke kunde holde sig, kunde de da ialfald prøve paa at holde sig; kunde de ikke fordrive Fjenden, var der da Lejlighed til at beskyde ham, til at støtte Infanteriet, og selv om deres Kugler ingen Virkning havde gjort, selv om de kun havde havt løst Krudt at skyde med, vilde deres Tilstedeværelse have været uværdsættelig, thi Artilleriet fortæller vidt og bredt om Slagets Gang, og det er mistrøstende at høre Fjendens Pjecers høje Kampraab ikke blive besvarede.

Da vi — 8. Brigade — marcherede forbi vore Kammerater af 7. Brigade, som frejdigt raabte til os: »Nu kommer Turen til os!« gjorde vi et Øjeblik Holdt; men strax efter trak vi af, dels efter højere Ordre, dels paa Grund af Mangel paa Ordre, Nord efter, og skjønt vi hørte Fægtningen bag os, standsede vi ikke før i Flensborg. Og imens løb Fjenden frem til Stormangreb, brød igjennem 1. Regiment, kastede vel de Danske, men mødte af 11. og en Del af 1. Regiment en saadan Modstand, at han, svækket og udmattet, var paa Nippet til at segne, ude af Stand til Forfølgning, og vilde være bleven knust, om vi, udhvilede og styrkede, i dette Øjeblik havde kastet os over ham.

Det er den eneste Mulighed til Sejr, de Danske have havt tillands i Krigen i 1864. Det var Synd, at den ikke blev benyttet. Enhver Mand forstod Situationen, fra Brigadegeneralen til den menige Soldat; vi vidste, at vi overfor os havde et Batteri og et Cavalleriregiment; det var usandsynligt, at Fjenden skulde kunne møde med en uforholdsmæssig stærk Infanteristyrke; de Danske maatte være overlegne; — og det var med knust Hjerte, at vi — 8. Brigade — gik fra Sankelmark. Kun 9. Regiments 3. Compagni blev derude og fik en blodig Pande; her faldt min gode Ven, Lieutenant Lund.

Hele Armeen var gaaet igjennem Flensborg, derfor mente vi, at Byen var udspist, at Evnen, hvor god end Villien var, maatte svigte; men saasart vi naaede det første Hus, omringedes vi af Beboerne: Mænd og Kvinder, Unge og Gamle, lasede Arbejdskoner og fine Damer, Herskaber og Tjenestefolk løb ud og ind af Husene for at byde os varmt Øl og Mælk, The og Kaffe, Kjød og Smørrebrød. Der er ikke en af de 40,000 Mand, som dengang gik igjennem Flensborg, der ikke med Erkjendtlighed mindes Byens opofrende Gjæstfrihed, dens hjertelige og fortvivlede Afsked fra den danske Hær. Som det gik mig, gik det Alle.

Vort Compagni laa langs Fortovet paa Torvets søndre Husrække; en Mand kom og bad mig ind i Stuen; der stod et dækket Bord; to Damer hilste og gik; Manden fulgte efter; han skulde nok passe paa og melde, saasart der traadtes an; jeg kastede mig i en Lænestol og faldt strax isøvn. Lidt efter blev jeg vækket og styrtede ned ad Trappen: Compagniet stod opmarcheret og satte sig igang: vi skulde tilbage til Sankelmark. Det var fortvivlende; men allerede ved Porten fik vi Contraordre, gjorde omkring og blev indkvarterede med Befaling til at stille næste Morgen Kl. 4. Vi sov, vore Værter vaagede. Kl. 1 lød Allarmsignalerne; min Vært passede paa ud til Gaden,

min Værtinde, en fattig Kone, satte varm Mælk for mig, og medens jeg slugte den, sad de og græd.

Der var Udsigt for os til at komme til at sejle til Sønderborg; men en stor Mængde af 1. Regiments Folk havde spredt sig fra Sankelmark, og en Del af dem havde erobret det Skib i Flensborg Havn, vi skulde have sejlet med, og da de ikke vare til at drive ud, kom de virkelig til at sejle, medens andre sprængte Afdelinger af samme Regiment i større og mindre Hobe fulgte Landevejen til Dybbøl, ja jeg har endog senere paa Forpost foran Fredericia optaget tre vildfarende Menige.

Dele af 1. Regiment havde kæmpet glimrende ved Sankelmark, og Regimentet kunde sikkert have afgivet Stof til fortrinlige Soldater under en kraftig og smidig Haands Ledelse.

Forresten kunde 1. Regiment have nok saa gode Krav som vi paa at komme til at sejle, om der skulde blive Plads tilovers efter de Saarede og Syge, men dog skottede vi med længselsfulde Blikke til Damperne, som vi passerede forbi en for en; snart laa den sidste bag os; vi gik paa Landevejen ad Dybbøl til — halvfemte Mil foran os.

Der maatte Bønner og Trusler, Roes og Dadel, Opmuntring og Formaning til fra de Commanderendes Side for at faa de hinkende Efternølere med. Heldigvis

gled det ad Dagen til; det kneb at komme op igjen efter et Holdt; og Hvilene gik tvært, trevent. Kun En og Anden holdt endnu Humøret oppe.

»Her skal I se den allernyeste Armeebefaling,« raabte Blom og sprang med et langt Stykke Papir i Haanden op paa en Dynge Skjærver, »jeg skal læse den op for Jer — og Folkene stimlede sammen om ham. — »Til Officerer, Underofficerer og Menige af Vor tro Armee, Vor Kongelige Hilsen!« Den skal han have Tak for, Kongen. Vi hilser igjen — Christian den Niende længe leve, Hurra! — »Vi have besluttet at udnævne Os elskelige Menig af 9. Regiments 1. Compagni Nr. 73 Hans Hansen Vulf til Vor Overgeneral.« Hører Du det, Vulf! Nu kan Du maaske endda komme til at kjøre i Wienervogn til Sønderborg, og for gammelt Venskabs Skyld beder jeg Deres Excellence betænke mig med en dobbelt Ration Brændevin, da den, jeg faar, er kneben nok til at fylde i Støvlerne som Medicin for Hullerne paa Benene; saa skal jeg lade, som om jeg ikke kjender Dig, naar vi mødes. -- »Endvidere have Vi besluttet at udnævne Os elskelige Menig af 9. Regiments 1. Compagni Nr. 123 Carl Emil Blom til Vor Krigsminister,« men Død og Plage! Saa har jeg ikke Stunder til at staa her og vrøvle med Jer — Plads! Jeg maa afsted med Extra-

post til Kjøbenhavn og gjøre Dumheder« — og saa sprang han ned, og vi vandt et Stykke frem ad Vejen.

Min tykke Niels, som foruden sine egne Sager bar Kappe, Støvler, Tæpper og 2 Kurve for mig, havde havt Næseblod lige fra Flensborg; jeg lod, som om jeg ikke saae det, og han travede lige i Hælene paa mig; engang sagde han, at han kunde ikke mere, saa lod jeg ham gaa foran; men lidt inden Graasteen smed han sig med Et paalangs i Grøften. Jeg fortalte ham, at Østerrigerne vare lige bag efter, og at de slog Enhver ihjel, de traf paa; men da det ikke hjalp, trak jeg ham op paa Vejen igjen. »Vil Du have, jeg skal bære den ene Kurv, Niels?« spurgte jeg. »Nej!« sagde Niels, og saa luntede han af igjen, forover bøjet, belæsset, og ved hvert Skridt faldt en Draabe, Dryp! i Sneen. —

Apothekeren i Graasteen var Redsteds Svigerfader; hos ham spiste vi Frokost, og jeg blev sendt omkring for at indbyde Regimentets Officerer. En af dem svarede: »Nej Tak! Men har De ikke en Svovlstik, Juletræ?« Det var aabenbart, at han ikke var rigtig i Hovedet; thi det var ikke mig, det var en anden nysankommen ung Officer, som havde faaet Tilnavnet »Juletræet« paa Grund af den Masse ureglementeret Paahæng, han bar: Kraver og Kvaster paa Støvlerne, gylden Uhrkjæde med Vandkande, Rat og Spade,

Revolver ved Gehænget, Kikkert over den ene Skulder, Kaart-Taske over den anden o. s. v. Jeg rev en Svovlstik af, men saasnart han havde faaet Piben tændt, sprang han op og raabte: »Der er de!« — »Hvem?« — »Fjenden, for Fanden! Der er alle tre Vaabenarter, og Infanteriet kommer kjørende. Men hvad er det? Det er jo min Kone, der er Kusk. Kan De ikke se det, Juletræ? Saa tag Kikkerten frem og guk i den.« — Jeg trak af med ham til Frokosten.

Fra Graasteen til Dybbøl var jeg sluttende Officer, efter en lang Colonné; det var ikke let; det var tungt, og dog! hvor tillokkende! hvor bedaarende! Lysten til Krig er en Lidenskab som en anden; man elsker Soldater, som man elsker unge Fruentimmer: blindt, ubændigt — og det Ene udelukker ikke det Andet, det veed Pigerne godt; men Kjærligheden til Pigerne kan kun rumme En ad Gangen, til Soldaterne omfatter den hele Flokken, som bestandigt ønskes forstørret. —

»Dine Viser kan jeg udenad, Blom! men maaske Du kunde fortælle os en Historie.«

Blom var strax parat. »Det var engang, da der var Marked i Aarhus. Bønderne stod og hang op ad hinanden — det gjør nu I Bønder; men naar en Handværkssvend eller et andet danniet Menneske kommer paa Bimmelim — ja Gu' sla'er han til Glas-

papegøjen — og saa kom Historien, kvik, sprudlende, med kaade Spring og overraskende Vendinger, og vi lo og stampe i Landevejen. —

Da vi naaede forbi Dybbøl Skanser, gjorde vi Holdt: Flugten var endt. Fra Bjergets Top var der en vid Udsigt til alle Sider. Ind mod Sundeved, naar ikke de mange Gjærder og Skove lagde Skjul for Øjet, bølgede den sorte glimtende Stribe henad Vejen; det gjaldt om at slippe ind, ind bag de beskyttende Kanoners Munding; thi ligesaa urolig man udenfor spejdede efter Fjenden, ligesaa tryk følte man sig indenfor: vi anede ikke, at Dybbølstillingen var i en saadan Tilstand, at den ikke vilde have kunnet modstaa et Stød. Heldigvis vidste Fjenden det ikke heller. Til den anden Side skraanede Landevejen jevnt ned imod Sundet; Sønderborg med det store mørke Slot, Kirken og Husene, hvis Skorstensrøg stod lige i Vejret i det klare Vinterlandskab, vinkede tæt ved, Als laa som et Aakandebled paa den blaa Sø, der mod Øst er uden Grænser, mod Syd kantet af Gammelmarks gule Skrænter, og ved Siden af os gik Dybbøl Mølle jevnt, frejdigt, sindigt rundt, klip—klap, som den havde gaaet fra sin Barndom, end ikke Folkesværmen og Fremtidsudsigterne kunde bringe den ud af Fatning; og oppe paa Omgangen stod den hvide Møllersvend med Næverne i Buxelommerne; men Mølleren havde

trukket sig ind i sit Hus; han havde ikke Mere at give bort, og saa kunde han ikke staa paa Vejen.

Men da vi næste Gang kom til Dybbøl Mølle, svang Lærken sig over en Grusdyng, dens Sang overdøvedes af Kanonernes Brag og Geværernes Knitren; Foraarsolen tittede gennem Krudtrøgen, der knugede sig ned over Markerne, rasende, skrigende Sværme kastede sig imod hverandre, stødte Bajonnetten gennem Bryst og Ryg og knuste Hjerneskiller med Kolbeslag. Da flød vort Blod i de Landevejsgrøfter, vi nu segnede i af Træthed.

CONDUITE-HANS.

Et Pust fra Krigen, en lille Erindring fra 64, et ubetydeligt Rekreationsarbejde i en ledig Time, et Minde om en Ven, falden ved Dybbøl Mølle den 18de April.

Hans var — som Lieutenanten sagde — »en Vagabonder«. Der var Taterblod i ham, det saae man med et halvt Øje. I Geleddet stak hans sortlokkede, brune Fjæs, kranset af mørke Dun, af mod alle de hørfarvede Hoveder, med de store, runde, vandblaa Øjne; naar de andre Hoveder paa et Commandoord kun drejede sig langsomt, kastede Hans sit og i de aflange Øjelaag fløj de kullede Sten lige ud i Krogene; det var som et Glimt fra et Fyrstøj. Han var af en anden Race.

Havde ikke Lieutenanten holdt sin skærmende Haand over Hans, var det gaaet ham værre, end det gik ham — og det gik tidt galt nok endda; men efter den almindelige Mening saae Lieutenanten lidt

for meget gennem Fingre med hans Kunster. Det, sagde man, stammede allerede dernede fra den tyske Grænse. Den sidste Nat, de Danske stod dér, fik Hans Lov til at gaa fra Vagten paa Bal; han var Løve paa Danseboderne og hans Jysk-Tysk forstod Pigerne brillant. Men om Morgenen kom han sveddryppende og oppustet lige fra Gulvet til Vagten, medbringende en Fyr, der havde Lommen fuld af Proklamationer fra »Friedrich der Achte«; han stillede Hans (og Lieutenanten sagde slet Ingenting) ædelmodigt Valget mellem Hullet og at sluge en af sine egne Plakater; Fyren slugte den og løb sin Vej.

Hans stod Post-for-Gevær, da de tyske Tropper kom, Musik i Spidsen — og Musikken spillede »Schleswig-Holstein« — og Plakat-Fyren hoppende og skraalende foran med en stor sort-rød-gylden Fane i Haanden.

»A skyder, Katten riv mæ!« raabte Hans og fældede Gevær; men Lieutenanten prikkede ham paa Skulderen, Hans marcherede af med de Andre, og Vagten stod tom.

Inden Regimentet naaede ud af Holsteen, havde Hans sat sit Gevær til. Det var en Morgen, Compagniet stillede, men Hans mødte ikke. Lieutenanten trak Tiden ud, aabnede Geledderne, stak med en Pennekniv efter Rust i Laasene og kiggede i Madposerne — det var en Parade, som til Kongerevue.

Saa lød Hannoveranernes Hornsignaler.

»Bliver det til Noget? Hr. Lieutenant!« brølede Kapitainen; og Lieutenanten sluttede Gelederne, lod skuldre, afleverede Compagniet og meldte Hans fraværende. Næste Morgen kom han — uden Gevær: det havde Tyskerne taget fra ham; og da Compagniet naaede Slesvig, fik han Krumslutning og to Dages Binden-til-Bagagekærren.

»Du er et Bæst!« sagde Lieutenanten.

»Hun hed Carolinchen, Hr. Lieutenant,« sukkede Hans.

Da Hans intet Gevær havde, blev han sat til at være Ambulancebærer og Extra-Oppasser hos Lieutenanten, som jævnligt sendte ham ud paa Proviantering.

»Her har Du en Kurv, Hans! og her Penge. Du skal komme hjem med Kurven fuld. Du maa helst købe; kan Du ikke det, maa Du tigge, og kan Du heller ikke det, maa Du stjæle — men Du skal bruge Din Conduite,« og naar saa Hans kom hjem med Kurven fuld, glemte han aldrig at gjøre opmærksom paa, at han havde brugt sin Conduite. Derved erhvervede han sig Compagninavnet: *Conduite-Hans*.

Men en Dag kom Hans hjem med en blodig Næse, et blaat Øje og en tom Kurv.

»I Dag har Du nok brugt Din Malconduite, Hans!«

sagde Lieutenanten; og derefter kaldte Drillepindene ham for »*Malconduite-Hans*«. —

Saa kom Dannevirke og Tilbagetoget og Dybbøl og Fredericia. Hans kom til Fredericia; men da det begyndte at knibe ved Dybbøl, sendtes hans Afdeling derhen. De sejlede ind om Kegenæs ved Høruphav og saae Sønderborg og Skanserne og Møllen og Gammelmarksbatterierne, og saa gik de i Land paa Als og marcherede ad Dybbøl til. Da de naaede op til Sønderborg, var Sangen gaaet i Staa, Skuddene drø-nede hult og truende, Dybbøl Bjærg stod mørkt, tavst, skummelt — som en Ligkiste; Sønderborg Bro! — — var det ikke Broen fra Livet til Døden? Og Skridtene blev kortere og kortere; Colonnen gik næsten istaa.

»Hans!« kaldte Lieutenanten, »kom her hen, min Dreng, saa skal Du faa den bedste Plads. Du kan gaa foran og synge os en Vise. Maaske Du har en ny parat?«

»Til Tjeneste, Hr. Lieutenant!« og Hans sang for, og hele Compagniet faldt ind i Omkvædet, som med Smaaforandringer og Variationer i Tonefaldet gjentoges de Snese Gange:

Hør nu, Folk, hvad jeg er for en Ka'l:
Jeg kommer fra Dybbøl Mølle.
Tysken skyder, som var han gal,
Fra Sandbjærg og Ragebølle.

Men Soldaten blæser ad Kuglernes Spil
og ryger og synger en Vise dertil. —

Julia-Hopsa-sa,

Juli-Juli- Julia,

— Naa! hvordan gik det da?

Den Snak, I hørte, om Slagterbænk,
Hvor Offret lider og gruer,
Den rummer af Sandhed ikke et Stænk:
Det regner med stegte Duer,
Med Løgsovs og nye Kartoffler til; —
Og Tysken gi'er gratis, saa mange man vil.
— Men hvordan gik det da?

Der find's ved Dybbøl Mølle en Skov
Med Buske og Annemoner,
Med Harpeduft og med Dans og Sjøv,
Med Piger og gifte Koner.
Og Soldaten kysser der, hvem han vil; —
Og Piger og Koner gi'er Mundtøj til.
— Naa! saadan gik det da?

I Skansen staar Flaskerne stablet op,
Saa mange Kælderen rummer;
Det knalder, hver Gang en Champagneprop
Springer; og Vinen skummer:

Og Soldaten drikker saa længe han vil,
Og gratis — for Kongen gi'er Penge til.
— Aa ja! saa gaar det da!

Og saa gik det over Sønderborg Bro.

DYBBØL.

I.

KAMPEN OM DYBBØL MØLLE

DEN 18. APRIL 1864.

»Vil De holde Chausseen ryddelig!«, det var de Ord, Capitain Redsted! som strax faldt mig i Tankerne, da jeg nys fik Deres kjærkomne Brev — og det er vel gaet Dem ligesaa, da De skrev Brevet.

Det er længe siden.

Forleden hejsede jeg Flag her i Rungsted paa halv Stang; det var Tyveaarsdagen for Dybbøldagen; men frisk som den Gang lyder denne Ordre i mine Øren, kort, bestemt, ikke til at tage fejl af, umulig at udføre: det følte vi øjeblikkeligt, og dog lynede Deres Øjne af Stolthed, da De fik den, og det dirrede i min hele Krop af Selvfølelse, da De lod den gaa videre til mig.

At det skulde falde i vor Lod!

Hele Verdens Øjne vare rettede mod Dybbøl, mod Dybbøl Møllens sodede og hullede Murværker; dér havde den danske Soldat bidt sig fast, dér udviklede han alle sine beundringsværdige Egenskaber; i Maaneder havde vore Kammerater dér — og kan De huske, hvor vi, der laa i Fredericia, misundte dem? — trodset den overmægtige Fjendes Angreb, taalt Kulde, Møje og Besvær, lidt Savn af enhver Art uden at trættes, draget Alles beundrende Blikke did, paa den Storm, der med aandeløs Spænding ventedes, som maatte komme; det var ikke længere Uger, det var Dage, det var Timer, det gjaldt om. Og de kunde næsten ikke mere, de overanstrengte, opslidte, udasede, lurvede danske Soldater, der slæbte sig ud i Skanserne; hvorledes skulde de blot kunne tænke paa at staa mod Preussens friske, nyankomne, som til en Parade pudsede Tropper?

Og saa fik Verden at se, at den udtærede Mand sprang rask og ungdomsfrisk op, muskelstærk kastede han sine Angribere tilbage og slog dem en saa vældig knyttet Næve lige i Ansigtet, at de segnede og kun ved hidkaldt Hjælp overmandede og dræbte ham. Og det vare vi med til!

Det var vore Kammerater, der havde ligget dér i maanedsvis, det var dem, der havde gjort Arbejdet;

de saaede og vi høstede. De havde lidt møjsommeligt Dag for Dag — dem tage vi vor Hat af for. Men vi ville ogsaa have vor Part. Da det kneb, saa blev vi kaldt til; vi kom glæde, syngende, »kaade« sagde de gamle Dybbølfolk, og hvad man forlangte af os: at vi skulde slaa et Slag — det gjorde vi.)

Og De, min Capitain! og jeg, vi havde det Held, at det blev vor Brigadechef, den gamle Hædersmand, jeg forleden var med til at begrave, Oberst Scharffenberg, i hvis Lod det faldt at give den vigtigste Ordre, der kunde gives, og at han gav den til os: »Vil De holde Chausseen ryddelig!«

Dér laa Tyngdepunktet. Saalænge Chausseen var ryddelig, det vil sige rensed for Preussere, saa længe var Dybbøl ikke tabt. Men det var ad Chausseen, at »die herrliche Armee« vilde vinde sine Laurbær.

Naar jeg siger: »Min Capitain!« saa er det ikke fordi jeg har været i udenlandsk Krigstjeneste, hvad De i Deres Brev saa smigrende omtaler, og vil indføre fremmede Ordformer; jeg har vel Ret til at kalde Dem: min Capitain. Da jeg som syttenaarig Officer lige før Krigen kom under Deres Commando, var det Dem, der lærte mig Feltlivet og Krigens Anstregelser at kjende, og naar jeg senere paa mine mange Farter har været dødtræt og lige ved at mistivle, saa tænkte jeg paa Deres opmuntrende Tilraab, naar det kneb:

»nu en Sang, Folk!«; saa tænkte jeg paa Dem, da vi efter den første lange Marche fra Altona om Aftenen rykkede ind i Qvarter, og De gik foran, rank og stolt, med Skrædderens Tornyster og Niogfirses Gevær og Nielses Madpose — og ikke en Mand manglede; saa tænkte jeg paa Dem, da De ved Bustrup bar vor saarede Fløjmand, den lange Olsen, ind paa Deres Ryg; saa tænkte jeg paa Dem, da De ved Sankelmark lod os Andre staa sluttede mod de østerrigske Husarer og selv gik tilbage for at hente vore i den først tagne Stilling glemte Compagnifaner; saa tænkte jeg paa Dem, da jeg sidste Gang saae Dem, hin 18de April, Kl. 11, i Spidsen for Deres Compagni frem mod Dybbøl Mølle.

De skriver nu til mig, at De er bleven anmodet om at give en Fremstilling af Kampens Gang ved Dybbøl Mølle, og De beder mig give Dem de Meddelelser, jeg formaar. Det er ganske naturligt, at, da De blev paa Pletten, og da det var mig, der derefter fik Commandoen over 9de Regiments 1ste Compagni, og mig, der førte Compagniets Stumper tilbage og samlede dem paa Als, jeg saa veed bedre Besked om Dagens Begivenheder i deres Helhed; og det skal naturligvis være mig en Fornøjelse at meddele Dem, hvad jeg har, idet jeg er i det heldige Tilfælde strax efter Affæren at have gjort en Del Optegnelser, som

jeg saa senere udførligere, under Sammenligning med, hvad der ellers er fremkommet, har udarbejdet. Disse tyveaarige Papirer trækker jeg da nu frem og sender Dem deraf, hvad jeg antager kan have Interesse for Dem; jeg skriver ligefrem ud af dem. Benyt det, som De vil.

Vi vare kjede af at ligge i den forskansede Lejr i Fredericia; Pløre, Elefantben af den vedhængende Lerjord; Fjenden ikke saa nær ved, at vi kunde have nogensomhelst Fornøjelse af ham, og ikke tilstrækkeligt langt borte til at lades ude af Betragtning; 24 Timer i Skanse, 24 i halvfærdig Barakke; Utøj, gammelt, vaadt Halm, Sne, Vand drivende ned ad Væggene; en lille Smule Exercits (hvor er det kjedsommeligt i Felten!) og lidt Laven Palissader eller smaa Ulvegrave med en Pind i, Slentren omkring paa den samme Plads og en Gang imellem til Afvexling beskudt med vore egne Granater fra Dannevirke, som ikke engang sprang, som vi kunde se komme, og som vi derfor bare flyttede os en halv Alen for, Liggen paa Ryggen paa Gulvet med Terrainstøvlerne paa Benene (dem fik man aldrig af), en Feltpipe i Munden og en gammel fortæret »Fredericia-Avis« — udpint som en presset Citron — for Næsen: det var Livet.

Vor, Redsteds og min, Barakke stod imidlertid langt over alle de Andres; det var et lille Palads og derfor almindeligt Samlingssted for nærliggende Venner. Af Ingenieurerne havde vi velvilligt faaet Materiale overladt, og saa havde vi med Compagniets egne Haandværkere selv bygget Barakken, tættet Sprækkerne og hentet Indbo fra det halvt forladte Fredericia; Tæpper havde vi paa Gulvet, Pepita, der dansede *El Ole*, paa Væggen, ligeoverfor en Præst og midt imellem en opkneben rød General paa sort Bund med Halsbind lige op til Ørene. Vort Bord var berømt; naar vi inviterede til Middag, hvad der jevnlige gik paa, sagde man ikke Nej! og saa blev Oppasserne sendte ned til Stranden og ind i Byen med Penge paa Lommen og Ordre til at komme hjem, helst med tomme Lommer, ubetinget med fyldte Kurve; thi Bordet skulde bugne: Suppe, Hvedebrød, Fisk, Oxetunge, Marvben, Filet, henkogte Sager, »benløse Fugle« (som Redsted højst egenhændig lavede), kandiserede Frugter og dertil de allerfineste Vine: *Veuve Cliquot, Château Lafitte retour de l'inde, Paul y Dasti* — Sendinger fra en Tante af mig. Men i sin Helhed var Livet kjedeligt.

Saa lød Ordren den 10de April: »Compagnierne holde sig færdig til hurtig Afmarche«, og allerede næste Dag skulde Touren gaa til Dybbøl. Det var lettende. Thi vel vidste vi, at Fjenden dér trængte

haardt paa, at han Dag for Dag kom Skanserne nærmere, at vore Tab bestandigt blev større, at Øjeblikket snart var der, at det var os, der skulde tage mod Stødet, og at vi skulde ligge og vente paa det i en sammenskudt, dækningsløs, uafbrudt beskudt Stilling; men vi vare kjede af at ligge i Fredericia, møre af Uvirksomhed, trætte af Ensformighed, vi ønskede Forandring, igjen at faa Ild i Bøssen og at se Fjenden, høre Kanonernes Drøn, vove Trøjen, træffe andre Mennesker end dem, vi nu kunde udenad, gjenoprette Forbindelsen med Omverdenen. Derfor gik vort sidste Gilde i Fredericias Lejr lystigt, og ved den skummende Champagne drak vi paa Fædrelandet, Kongen, Hæren, Regimentet, idet vi lovede at forsvare den sidste Rest af Sønderjyllands blodtørstige Jordbund med vort Hjerteblood. De Fleste holdt Ord: af den halve Snes Officerer, der den Aften vare samlede, og som 4 Dage efter gik over Sønderborg Bro, fangedes ingen usaaret, men kun Lieutenant Munck og jeg kom tilbage; vi kom Begge fra det mest udsatte Punkt: Dybbøl Mølle, og vi vare de eneste af 9de Regiments Officerer, der den 18de April mellem Kl. 10 og 1 slet ikke blev ramte, end ikke i Klæderne. — Nogle slippe.

Farvel, Fredericia!

God Aften, fynske Piger! I ere de sødeste Piger

paa Guds grønne Jord. I to Maaneder have vi nu i Retning af Skjørter kun set Pepitas afbildede.

Tak og Farvel! — Rosen stikke vi i Knaphullet — et Kys til Afsked, thi nu maa vi afsted, afsted efter Drønene, som I høre Dag og Nat — Farvel, Farvel! — — og afsted gik det pr. Vogn og pr. Dampers fra Borringvig over Aarup og Faaborg til Høruphav. Da vi drejede om Kegenæs, saae vi Batterierne ved Gammelmark spille: den hvide Røgsky og det efterfølgende Brag kom regelmæssigt igjen med en forfærdelig Punktlighed, fulgte af en mørk, plumret Jordhvirvel, der fløj ivejret fra Dybbøl Skanser. Dybbøl Bjerg stod kullet, Møllen var sveden af; Skanserne laa tavse, mørke, tomme saae de ud.

Tav de?

Nej! Der kom Gnisten, Skyen, Skraldet — det var Skanse Nr. II, som talte.

Om Eftermiddagen den 14de gik vi fra Tanslet til Sønderborg. Vejen var tung og støvet, Luften hed og trykkende, men Marcheordenen upaaklagelig, Stemningen høj, den ene Sang afløste den anden. Ved Nattens Frembrud naaede vi Brohovedet paa Sundeved-Siden og marcherede efter et kort Ophold videre ud i Stillingens højre Fløj, hvor vi tog yderste Linie. Fjendens Skydning var jævn; Skanserne tav og begyndte først i Nattens Løb at svare, kraftigt under-

støttede af Kirkebatterierne paa Als. Vi vare imidlertid udenfor Fare: Kampen førtes over vore Hoveder, saa at vi i Ro og Mag kunde iagttage Skuespillet: Glimtene, de lange lyse Buer paa Himlen, Bragene, Raabene: »Broager dæk!« »Ragebøl dæk!« af og til et Skrig, et Hvin, som afbrød Nattens Stilhed.

Fjendens Vedetter stod tæt ind paa vore og søgte af og til at indlede en Samtale: »Wollen Sie en Schnaps drikken?« men vore Jyder vare mistroiske, de svarede ikke, og saa vovede Fjenden ikke at nærme sig.

Der havde ved Dybbøl efterhaanden udviklet sig et Slags halvt venskabeligt Forhold mellem Forposterne, idet de ikke skød paa hinanden, fraterniserede ganske ugenert, talte sammen og drak Snapse sammen; Følgen deraf var, at ikke faa Slesvigere benyttede Forposttjenesten til at løbe over til Fjenden, hvor de vidste, at de strax vilde blive hjemsendte. Denne malplacerede Gemytlighed blev ikke modvirket fra dansk Side, hvor nogle Commanderende som bekendt vare af den Anskuelse, at man ikke skulde irritere Fjenden. Vi vare ikke af samme Mening, gav Folkene bestemt Ordre til at skyde paa enhver Preusser, der nærmede sig, og da vi den følgende Dag trak os tilbage til Skyttegravene, skød vi paa de Fjender, der vare altfor-nærgaaende eller altfor ugenert stillede sig

til Skive foran os. Opad Dagen fik jeg Tilladelse til at forlade Compagniet for at gaa en Tur langs Stillingen ned til venstre Fløj, som jeg ønskede at se. Flere Officerer, jeg der traf, sagde, at man kunde mærke, at der var kommet nye Tropper til Dybbøl, eftersom de skød i Kjæden, hvad der slet ingen Nytte var til, kun kunde allarmere og forresten ikke var bedre end Mord.

Den 15de om Aftenen rykkede vi indenfor Skanserne og tog Opstilling som Reserve langs nogle Jordvolde mellem Barakkelejren, der var ubeboelig paa Grund af Fjendens Ild, og Brohovederne ved Allsund, saa at vi altsaa omtrent stod i Centrum af det af de Danske i Sundeved besatte Land, midtvejs mellem Dybbøl Mølle og Sønderborg Bro, rede til at besætte den tilbagetrukne Linie i Tilfælde af Allarmering. Efterat vi fra den 16de om Aftenen i 24 Timer havde besat Forskansningerne paa højre Fløj, rykkede vi atter den 17de tilbage til disse Gjærder, og her var det, at 8de Brigade blev opstillet, da Stormen brød løs den 18de. Den Aften skulde vi have været afløste og sendte til Als.

Hidtil havde vi ikke mistet mange Folk, den 15de kun nogle Desertører, Sydslesvigere, af hvilke vi havde modtaget en Del i Fredericia, den 16de kun faa Saa-rede. Natten til den 17de havde Skydningen været

voldsom; vi havde gjemt os, saa godt vi kunde, i nogle Huller i Jorden; henad Morgenstunden var jeg bleven kjed af at ligge her, jeg gik et lille Stykke tilbage og lagde mig i Tæpper paa den flade Jord, hvor jeg sov trygt et Par Timer, indtil Redsted vækkede mig, viste mig, hvorledes Granaterne havde rodet rundt om mig, og sagde: »Det er løjerligt, De er sluppen, men De sov saa godt, at jeg ikke nænnede at vække Dem før nu — og forresten kan De godt blive skudt henne i Hullet.«

Natten til den 18de var Skydningen stærkere end nogensinde før og kostede os flere Folk. Kl. 4 om Morgenen stillede vi, drak varmt Øl, hvormed Trop-erne i Sundeved blev trakterede, og krøb saa igjen ned i Hulerne. Geværerne laa ladte bagved; de vare ikke stillede i Pyramider for ikke at tiltrække Opmærksomhed. Vejret havde alle de Dage, vi opholdt os paa Dybbøl, været udmærket, stille, varmt; den 18de stod Solen glimrende op. Kl. 9 spiste vi Frokost sammen med 2det Compagnis Officerer; henad Klokken 10 begyndte Folkene at lave Mad; af og til blev en Saaret baaren bort; en Mand, der laa og soled sig op ad Gjærdet, fik hele Hovedet skudt af, Skydningen tiltog i Heftighed.

Paa Slaget 10 hørte Kanonilden pludseligt op. Vi studsede, sprang op, lyttede. Den Rumlen, vi hørte,

som af en Vogn paa en frossen Vej, var Geværilden. Det var Stormen!

»Træd an!« og et Par Minutter efter stod ikke blot 9de Regiments 1ste Compagni, men hvert Compagni af 8de Brigade kampfærdigt med Gevær ved Foden, opstillet i Grøften bag Jordvoldene, ventende paa Ordre.

Nu begyndte Fjendens Kanonild igjen, Granaterne faldt tæt om os, Geværkuglerne peb og hvinede. Det var paa høje Tid, om Skanserne skulde have Hjælp; Minutterne vare kostbare, men i 10 Minutter stod vi uvirksomme; saa rykkede Regimentet ind paa Chausseen, gik et lille Stykke frem ad denne, gjorde »Holdt!« »Omkring!« marcherede det samme Stykke tilbage igjen, og Compagnierne rykkede da ud til begge Sider af Chausseen for at formere sig i Colonner paa Linie, ventende paa Ordre.

Da var Klokken 10 $\frac{1}{2}$. En lang, kostbar Tid var gaaet tabt, fordi Commandoforholdene vare daarlig indrettede, idet Oberst Scharffenberg var i Brohovedet, altsaa langt borte, og efter Overcommandoens Indberetning til Ministeriet maatte Divisionsgeneralen først give de i Brohovedet værende Brigade-stabe fornødne Ordre, saa maatte Obersten begive sig til sin Brigade, som saa blev formeret til Fremrykning, og først derefter kunde der gives Befaling til Angreb. Men imens vare Skanserne faldne,

den tilbagetrukne Linie erobret, Fjenden trængt frem over Dybbøl Mølle. I Overensstemmelse med det anførte Princip burde Skanserne slet ikke have skudt, før de havde faaet fornødne Ordre, og Fjenden kunde have naaet Hovedkvarteret i Ulkebøl, inden dette havde faaet de fornødne Meldinger for at kunne give de fornødne Ordre. Forresten havde Chefen for Reserven i Henhold til Befalinger af 28de Marts og 9de April Ordre til at rykke frem mod Skanserne i Tilfælde af Angreb.

»Kl. 10 og 30 Minutter omtrent var 8de Brigade formeret til Fremrykning,« siger Overcommandoen.

Dette er ikke rigtigt.

Kl. 10 og 5 Minutter vare vi under Gevær, fuldt vidende, at nu stormedes der; allerede da lod Redsted og jeg vore Oppassere pakke sammen med Ordre til at gaa til Als; men i 25 Minutter stod vi og smølede. Da var det, at Brigadecommandeuren kom til og strax, uden at spørge, uden at lytte til de mange gode Raad, kastede sin Brigade mod Fjenden. Det vilde han have gjort 25 Minutter før, om han havde været der.

Ifølge Overcommandoens Rapport maatte der med 8de Brigade endnu forsøges en haardnakket Modstand, skjønt det under de forhaandenværende Omstændigheder var klart, at Forsvaret af Stillingen maatte opgives; Hensigten med vor Fremrykning var at standse

Fjenden paa venstre Fløj for at forhindre ham i at sætte sig fast paa det dominerende Højdeparti om Dybbøl Mølle og at gjøre det muligt for 3die Brigade paa højre Fløj og vore andre fægtende Afdelinger i Orden at trække sig tilbage til Brohovedet.

Men hertil er at bemærke, at Dybbølstillingen var uigjenkaldelig tabt, at 3die Brigade ikke var stærkere truet, end at den jo kunde naa Brohovedet, støttet af Ilden herfra og fra Als, og de andre Afdelinger existerede ikke, de vare, som Overcommandoen ganske rigtigt bemærker, overvældede og for Størstedelen tagne tilfange. De eneste Tropper, der da kunde være Tale om at faa i Orden tilbage, var 8de Brigade; men at kaste os ud i den voldsomste Ild, Tropper maaske nogensinde have været udsatte for, var ikke den rette Maade dertil. For saa vidt kan der siges Meget imod 8de Brigades Fremrykning, og for saa vidt havde de Mænd Ret, der raadede til Retraite. 8de Brigades Attaque kunde umuligt bringe de tabte Skanser tilbage, og det uhyre Tab af Menneskeliv vilde paa langt nær ikke kunne opvejes af nogle smaa spredte Afdelingers mulige Redning. Det var et Menneskeslagteri.

Naar vi ikke desto mindre med Tak og i Ærbødighed mindes vor gamle Oberst for det kjække, raske Kaardestød, han førte mod Fjenden, da han resolut

kastede sine 3,000 Mand i Ilden, saa gjøre vi 3,000, der dannede hans Klinge, det, fordi han udførte, hvad vi havde paataget os: 8de Brigade opfyldte sit Hverv — og saa gjør Nationen det, fordi den Blodstrøm, han lod flyde, viste, at der endnu er Kraft i Danmark, viste, at vi kun med gabende Saar og Kaarden brudt forlod den sidste Stump af Slesvigs blodige Jordbund — og Blodet klæber endnu og kalder og vinker, det følte jeg ifjor, da jeg efter saa mange Aars Forløb atter stod ved Dybbøl Mølle, det saae jeg forleden, da de sønderjydske Piger tog Afsked ved Klampenborg — ikke 9 Hurra-Vræl itræk: vaade Lommetørklæders Viften, det var Farvellet. Vi ses igjen! —

»Tror De, Skanserne ere tagne?« hviskede jeg til Redsted.

»Ja!« svarede han sagte, men raabte saa til Compagniet: »Der er ikke Noget ivejen, Folk! nu skal Preusserne snart faa Been at gaa paa.«

I dette Øjeblik kom Brigadechefen gaaende. Han gik lige løs paa Redsted: »Vil De holde Chausseen ryddelig!«

Rested lod øjeblikkelig opdeployere, saaledes at 2den Deling havde højre Fløj, derefter 3die, 1ste og 4de, og i samme Nu rykkede hele 8de Brigade frem. Vi, 1ste Compagni, havde Regimentets 2det Compagni

tilvenstre, og dette støttede sig til højre Fløj af 20de Regiment, der skød sin venstre Fløj ned mod Vemmingbund; 9de Regiments øvrige 6 Compagnier vare tilhøjre for os.

Fra den af Fjenden tæt pakkede 4de Parallel, kun 3 til 400 Alen fra Skanserne, stormede paa Slaget 10 sex Colonner frem mod Nr. I—VI, og Reserverne rykkede ind paa deres Plads. Skanserne faldt alle for det fjendtlige Angreb, den første knap 5 Minutter efter 10. I Skanse I naaede Besætningen, som paa Grund af den heftige Ild havde søgt Dækning udenfor, kun tildels ind i Skansen; Kampen var kort, men hidsig; hvad der ikke blev stødt ned, toges tilfange, og Sejrherrerne rykkede i Løb frem mod Skansen A paa den sydligste Del af den tilbagetrukne Linie.

Tolv Compagnier stormede mod Anckers berømte Skanse Nr. II, og han hævdede sit Ry. Han har personlig givet mig en Fremstilling af Kampen. Forsvarerne vare paa deres Plads, saavel Artilleriet som Infanteriet beskød Fjenden med største Heftighed, Colonnerne, som allerede havde naaet Brystværnet, vaklede, gik tilbage, styrtede mod Sidelinierne, nedskød eller fangede Besætningen her, vendte sig saa atter mod den haardnakkede Skanse og stod snart overalt paa Brystværnet. Et Forsøg, Lieutenant Ancker gjorde paa at sprænge Skansen, mislykkedes.

Om Skanse III førtes en kort, hidsig Kamp; de faa Tropper, der undkom, gik til den tilbagetrukne Linie.

Nr. IV var det vigtigste Punkt i Skanserækken; 13 Compagnier dannede Angrebscolonnen; Skansen forsvaredes tappert og udbredte Død og Uorden i Fjendens Rækker, indtil den preussiske Fane 20 Minutter over 10 vajede over den.

Nr. V og VI faldt efter en kort Kamp i Fjendens Vold.

Alle de Skanser, imod hvilke Fjenden havde rettet sine Stormcolonner, vare saaledes i Løbet af mindre end $\frac{1}{2}$ Time faldne, Skytset var erobret, næsten alle Officererne og den langt overvejende Del af Mandskabet vare levende eller døde tagne i Skanserne og Forbindelseslinierne, og det var kun en ringe, fuldstændig opløst Hob, der trak sig tilbage mod anden Linie. Anderledes kunde det ikke gaa. De fra dansk Side tagne Dispositioner vare baserede paa, at Skanserne kunde holde sig eller ialfald opholde Fjenden saalænge, indtil de bagved værende Tropper kunde rykke frem, og vare, da dette var en Umulighed, ganske urimelige. Fjendens Stormløb mod Skanserne maatte lykkes, og han havde ikke behøvet at gjøre Stormcolonnerne saa store, som de vare, indtil (mod Skanse II) 12 og (mod Skanse IV) 13 Compagnier, ja

det var ligefrem en Fejl, at de vare saa store, derved mistede de flere Folk end nødvendigt, Commando-forholdene vanskeliggjordes, og Følgen blev, at disse Tropper ikke, som Bestemmelsen var, blev staaende i de tagne Positioner, men i en uordentlig, opreven, af forskellige Afdelinger sammensat Masse stormede fremad, først mod den tilbagetrukne Linie, der havde optaget de spredte flygtende danske Afdelinger fra yderste Linie, og efter at have taget denne og Skanse Nr. VII, videre frem over Dybbøl Mølle ad Brohovederne til. Havde Fjendens Stormcolonner været betydeligt mindre, kunde hans Reserver have fundet Plads længere fremme og kunde da, saasnart Skanserne vare faldne, være rykkede frem over disse. Nu var det som sagt en uordentlig Hob, der styrtede ud over den tilbagetrukne Linie; Enhver fulgte sit eget Hoved og søgte paa egen Haand, eller med hvem Tilfældet bestemte, at gjøre Erobringer og Fanger blandt de smaa svage, oprevne danske Afdelinger, som de forfulgte. Det var disse Tropper, vi mødte. Det maa man tage i Betragtning; thi ellers bliver vort Held mod en i numerisk Henseende saa langt overlegen, velbevæbnet, sejrskrukken Fjende ikke forklarligt.

Endnu i dette Øjeblik — Kl. 10¹/₂ — kunde Tabet ved Dybbøls Fald have været indskrænket væsentlig til 2det og 22de Regiment og Artilleri-Besætningerne

i de tagne Skanser; 8de Brigade og højre Fløj kunde uden betydelige Tab have naaet Brohovederne og med disses Besætninger Als. Men Ordren til det blodige Sammenstød var given; og vandt vi ikke Andet, saa reddede vi Æren, og have Tyskerne Ret til med Stolthed at betragte deres »Denkmal« som et Minde om den Kraft og Orden, hvormed de stormede Skanserne, saa staar Dybbøl Mølle som Monument for de Danskes Opoffrelser. Paa den skulle vi hænge vore Kranse og Sløjfer.

Frem i Stormløb gik det paa hele Linien, over Stok og Sten, gennem Moser og Vandpytter, over Hegn og Gjærder, trods Jern og Bly, blot fremad! frem mod Fjenden. Der var Alvor og Kraft og Villie i Angrebet — og ude i Vemmingbund kom »Rolf Krake« stolt og truende langsomt dampende op: et rungende Hurra paa hele Linien! og Tysken sagtnede, standsede, overdængede os med al den Ild, han formaade, vaklede og flygtede. Men vore Søofficerer burde bedre have forstaaet at vedligeholde den Tillid, Tropperne nærrede til Flaaden.

Strax fra Angrebets Begyndelse strakte Fjendens Ild mange af vore Folk til Jorden, og efterhaanden som vi trængte paa og Fjendens flygtende Tropper optoges af bagved værende, tiltog Ilden i Voldsomhed. Døde og saarede Preussere og Danske bedækkede

Valpladsen. Nogle af mine Folk opsamlede preussiske Geværer, som de mente vare bedre end vore, men jeg befalede dem at bruge deres egne. Da vi naaede et Gjærde, gjorde vi et lille Holdt, men strax gik det fremad igjen, og Fjenden flygtede, indtil vi naaede op til Dybbøl Mølle, Redsted med første og fjerde Deling til selve Møllen, jeg med Resten op i Højde med ham, tæt udenfor Møllen. Capitain Knauer med 2det Compagni gik fra Syd løs paa Møllen, som stormedes med fældet Bajonet under Hurraraab, trods den ødelæggende Kuglereg. Knauer faldt tæt udenfor Møllen, men hans Folk sluttede sig til Redsteds, stormede med dem Møllen fra alle Sider, nedskød, nedstødte og nedtrampede Alt, som satte sig til Modværge, og trængte efter de forfærdede Fjender ind i selve Bygningen. Her var ikke Plads til at sigte eller til at bruge sin Bajonet; man smed Geværerne, trak Sablen, sloges paa Næverne. Redsted stod udenfor Møllen; han hævede sig paa Armene for at se ind ad et Vindue; en Preusser satte Geværet til hans Hoved og trykkede løs: Røg og Blod, Vaabenlarm og Skrig fyldte Pladsen; men de Danske trængte frem.

Da kastede Brigaden Canstein 4 friske Batailloner i Ilden. Efter dem fulgte Brigaden Raven.

Det Stød, der rettedes mod Møllen, var overvældende; Alt knustes. Af iste Compagni veed jeg kun to Mand, Corporal Blinkenberg og Undercorporal Vestesen, der ere slupne med Livet af de Folk, der vare trængte ind i Møllen, og Begge vare haardt saarede; Vestesen døde senere. Og da Møllen faldt, kunde vi, der laa udenfor, i stadig Skydning med Fjenden i Fronten, ikke holde os, navnlig da den i vor Flanke fremrykkende Fjende beskød os paa langs: vi veg, og vi saae, at Kampen om Dybbøl var endt: »Rolf Krake« havde gjort omkring og dampede af. Da vi forlod det yderste Punkt, vi naaede, var Klokken omtrent 12; da »Rolf Krake« opgav Kampen, var Klokken — efter Grev Waldersees Beretning — 11.34; det er saaledes ikke rigtigt, naar Batteriets Rapport lyder paa, at da det gik tilbage, vare de danske Tropper »trængte ned til Brohovederne«; thi vi, jeg og mine Folk, stod ved Dybbøl Mølle; og naar Batteriet ikke kunde finde »større samlede Troppemasser, som kunde beskydes med Virkning«, maa det have set sig daarligt for; der var blandt andre Brigaderne Canstein og Raven. Heller ikke deler jeg Batteriets Næstcommanderendes offentlig udtalte Anskuelse, at »det var mærkværdigt, de slap saa godt«; det var ikke mere mærkeligt, end at de senere slap saa godt fra Als; det vil sige: Peltsen slap, andre Ting tog Skade.

Fjenden trængte haardt paa; i venstre Flanke truede han vor Retraitelinie, hvorfor vor i Begyndelsen langsomme Tilbagegang efterhaanden forceredes, men dog kom Fjenden os tættere og tættere paa Livet. En Del Folk af sprængte Afdelinger havde sluttet sig til mig, men Commandoet skrumpede bestandigt ind ved Fjendens Ild. Hidtil havde jeg gaaet med en Stok, nu smed jeg den og trak min Sabel. Da vi naaede henimod Barakkerne, stod General du Plat og Major Rosen, som jeg personlig kjendte, tilligemed en Lieutenant paa Chausseen. Lieutenanten blev sendt ud til mig med Ordre til at besætte et Gjærde, der løb mod Syd, hvad jeg ogsaa strax gjorde, men saasnart mine Folk naaede en lille Bakke, der var tilvenstre, raabte de: »Vi ere omgaaede, Fjenden er i Ryggen paa os!« Jeg befalede Enhver at blive paa sin Plads og gik selv ud paa venstre Fløj, og saasnart jeg kunde overse Terrainet, raabte jeg til Major Rosen, der var gaaet et Stykke frem imod os: »Fjenden er dér!« idet jeg pegede i Retningen. »Det er Løgn!« raabte Majoren, trak sin Sabel og kom løbende op til mig, men standse saa strax, sagde ikke et Ord (og ogsaa jeg tav), vendte om, løb tilbage til Generalen, og de løb da Begge ned ad Chausseen.

Da jeg vilde give dem et lille Forspring og helst være alene med mine Folk, blev jeg et Øjeblik lig-

gende, hvor jeg var, og holdt Mandtal; jeg havde 33 Mand.

De Preussere, der stod ligeoverfor os, skød ikke, vi ej heller; de lagde deres Huer og deres Geværer paa Jorden, formodentlig et Tegn til Overgivelse, som vi dog ikke følte os beføjede til at svare paa.

Efter et kort Ophold befalede jeg Folkene at kravle saa langt ned, at de netop havde Dækning; derpaa gik jeg selv et lille Stykke tilbage og befalede Folkene at fyre og derpaa at løbe efter mig ned ad Chausseen.

Døde og Saarede laa paa Vejen og paa Markerne; Nogle laa stille hen, Andre sad op og lod deres forvildede Blik løbe omkring, atter Andre slæbte sig hen til et Gjærde eller andet Skjul.

Fjenden naaede Barakkerne samtidigt med os; her standsede vi og satte os for sidste Gang til Modvæрге; da vi forlod Barakkerne, var det vild Flugt: jeg tænkte kun paa at holde mine Folk samlede for ikke at komme ene ind, holdt igjen paa Nogle, animerede Andre, men Kræfterne vare udtømte, Folkene kunde ikke mere, og mine Bønner og Trusler drev det kun til smaa Løb ad Gangen, saa gik Folkene igjen, og Fjendens Ild, saavel Geværilden fra vore Forfølgere, som Kanonilden fra de nys opstillede Batterier ved Dybbøl Mølle, strakte den Ene efter den Anden til Jorden.

Et Stykke fra Barakkerne standsedes vi af Major Rosen, som stod paa Vejen og holdt General du Plats Hoved ivejret; Generalens hvide Haar vare blodige, og jeg ansaa ham for død. »Vil De give nogle Mand til at bære Generalen!« sagde Majoren til mig. Jeg lod 4 Mand kaste Geværerne og tage Generalen, hvorpaa Majoren løb videre; men et Par af Bærerne blev strax ramte, og jeg befalede da Resten at lade Generalen ligge og at følge mig. Snart indhentede vi Major Rosen; jeg løb nogle Alen bag ham, og mine Folk efter mig; pludselig hævede han den højre Arm ivejret, slog sig i Siden og tumlede med en klagende Lyd hovedkulds i den nordre Vejgrøft. Jeg løb hen til ham, trak ham i Armen, men da han ikke gav noget Livstegn, lod jeg ham ligge og løb videre.

Vi fulgte Vejen, der førte ind mellem det nordre og søndre Brohoved, og fandt den spærret af spanske Ryttere, men et Par Mand af 18de Regiment flyttede dem lidt, vi slap ind, gik strax bag Brystværnet og kastede os paa Jorden. Jeg havde da 2 Underofficerer og 8 Mand af mine egne Folk og 3 fremmede. Efter et lille Hvil og efter at have styrket os paa 18de Regiments Feltflasker, gik jeg med mine Folk til det nordre Brohoved, men tog ikke Del i Skydningen; vi lejrede os om en Brønd, drak en gyselig Masse

Vand og heldte hverandres Hoveder over. Med Besætningerne i Brohovederne fulgte vi over Broerne, gik gennem Sønderborg, hvor det haglede med Projektiler, og traf Resterne af 9de Regiment paa en Mark bagved Byen. Her forlod de 3 fremmede Folk os med mange Complimenter, takkende for behageligt Selskab.

Efterhaanden samledes Stumperne. Regimentet frembød et ynkeligt Skue: de tre sidste Timer paa Dybbøl havde været haarde. Regimentschefen var saaret og fangen; den ene Bataillonscommandeur og de 6 Compagnicommandeurer faldne, de to andre Compagnicommandeurer haardt saarede og fangne, Halvdelen af Mandskabet var bleven paa Dybbøl Marker.

Samme Dags Aften afsejlede Regimentet til Fyen, som det 6 Dage iforvejen havde forladt.

Her, Capitain Redsted, har De min Beretning om den 18de April. Det er længe siden. Jeg er snart en halvgammel Mand, og De er en Del ældre end jeg. Og dog! lyder Krigstrompeten igjen, saa møder vist De ved Fanen, og jeg søger da under Deres Commando. Men skulde De være for gammel

og stiv, saa har De en Søn, send ham til mig, og jeg skal søge at tage ligesaa godt Vare paa ham, som De i 1863—64 tog paa

Deres ærbødigst hengivne

WILHELM DINESEN.

Rungsted, i August 1884.

II.

DYBBØL-MØLLEREN.

Den 1ste Januar 1887 fejrede Dybbøl-Mølleren Jørgen Hansen og Hustru deres Guldbryllup. Drik deres Skaal, danske Mænd og Kvinder, Landet over!

Han er ikke nogen stor Feltherre, og dog er der næppe mange Soldater, som ikke føle Hjertet varmes i Krigserindringer, naar hans Navn nævnes. Han er ikke nogen fremtrædende Politiker, han spørger ikke om Højre eller Venstre, han er blot dansk i Sind og Skind. Han er jævn, ligefrem, trofast, sejt, han er Forbilledet paa det, der udgjør vort Lands Berømmelse, vort Folks Hæder.

De skød Møllen ned for ham, men han byggede den op igjen; de skød Møllen ned igjen, men han rejste den paany, den snurrer endnu fra Toppen af Dybbøl Bjerg, som Fløj paa et Taarn staar den som Danskhedens Fane paa Slesvigs Grund, den summer

og arbejder og trættes ikke og drejer, som Vinden blæser, og ser ned paa Tyskernes »Denkmal«, der staar ved Siden af. Snart smiler den godmodig, lidt dovent for en svag Brise, Vingen op og Vingen ned — som Lykkens Hjul; tænk paa det, Denkmal! Snart skuler den fra Siden og klapper af Vrede og støjer og stamper, og Mølleren maa stikke et Reb i Sejlene, for at den ikke skal løbe løbsk og han ikke lægge sig ud med Magthaverne — saa galhovedet er den; snart vender den fornemt Ryggen til Denkmal og er bomstille.

Men Denkmal bryder sig ikke om alt det, den hviler kold og fornem paa sin Stensokkel, støtter sig til de fire Jernsoldater og vender trodsigt Spidsen mod Himlen. Saa drejer Møllen til Vinden og begynder igjen.

»Hvilken Vending!« tænker Denkmal.

»Ved Guds Styrelse!« føjer Møllen til og maler flittigt.

Og den spejder ud, i Øst og Vest, om der skulde vise sig en Lysning, en Sky, et Kornmod, Forløber for et Pust, et Vindstød, et Uvejr, der kunde rense Luften, en mægtig Bølge, som, lig Kværnens stenhaarde Hjul, knuser Alt, der trodsigt vil stille sig imod Verdens Gang; thi Vingen maa dreje for Vinden,

og Hjulet maler og Soldet sigter, og Tiden gaar frem, og Jorden gaar rundt, som Møllen gjør det.

Vi løb derfra — det gjorde vi.

Og naar jeg senere har været ved Dybbøl Mølle, var det som Fremmed, en Taalt, der nok under de preussiske Kanoners Øjne maatte gaa omkring mellem Gravene, men ikke komme indenfor Skansernes Port. Vi løb derfra, vi, der med vort Værge skulde værne Slesvigs hellige Jordbund. Og de, som da Jorden var tabt, skulde vogte vort Sprog, vor Nationalitet, vor Ret og vor Adkomst — mange af dem løb ogsaa derfra, over Kongeaaen, over Atlanterhavet — — — over til Fjenden.

Men Jørgen Hansen blev der.

Han blev paa Toppen af Dybbøl Bjerg, og der bliver han til sin Død. Nu er han en gammel Mand, og han kan gaa herfra i Fred; thi han har opfyldt sit Hverv. Men kan han inden sin Død se Dannebrog vaje fra Møllens Top, da er hans Haab opfyldt.

Det er et Par Aar siden, at jeg var ved Dybbøl Mølle med en Ven, en dansk Officer, hvem jeg fortalte Slagets Gang og min Deltagelse deri. Udenfor Møllen stod to Karle og arbejdede; de standsede og lyttede.

»Var De her den 18de April?« spurgte den Ene og løb saa ind og hentede Mølleren.

Og Mølleren viste os op i Møllen og tog os ind i Stuen og drak et Glas Vin med os og fulgte os hen til Denkmal og halvvejs ned ad Landevejen til Sønderborg Bro. Der tog han Afsked og trykkede mig en Granatstump i Haanden; den ligger nu her paa mit Skrivebord. Og der løb en Taare ned ad hans furede Kind. Vi gik; snart drejede vi af til et af Gravstederne og saae tilbage; der stod Mølleren og vinkede.

III.

DEROVRE FRA.

Der ligger et Hus, et lille pynteligt Bondehus med frisk hvidtede Vægge og nymalede Vinduer tæt op til Landevejen paa Hjørnet af den store Skov; med Haven ud til Vejen, en lille Have, ikke større, end at man kan tage den i tre Spring — og det er al Jorden; men Gangene, rene og revne, sno sig mellem Buske og Bede og kredse om to smaa, græsgrønne Høje, der i Forsommeren ere bedækkede med Blomster, Valmuer, store Valmuer, hvor hvert af de fire Blade er rødt med Hvidt i Bunden; det giver en rød Valmue med hvidt Kors i. Andre Blomster gror der ikke paa de smaa Høje; men paa hver af dem ligger en frisk Krans. Skoven i Ryggen luner; foran Mark og Eng; men Udsigten hæmmes af de mange Hegn og Gjærder. Om Sommeren, naar Solen brænder, svaler Skoven; om Efteraaret giver den Læ, naar Stormen suser

gjennem Trætoppene, piller de gulbrune, løst siddende Blade af Stængelen og kaster de tørre Grene ned — ned som Ved til Varme i Huset om Vinteren; og om Foraaret, naar Dagene længes, gjenlyde Vang og Vænge af de hjemvendte Fugles Sang: Droslen slaar fra Granens Top, Nattergalen klukker i det filtrede Krat, Stillidsen flagrer kvidrende fra Træ til Træ, kun en enkelt Snedrive ligger endnu og hiver med Livet paa en nordlig Skrænt i den mørke Skov, men ude paa Marken pløjer Bonden til Vaarsæd, Lærken stiger jublende tilvejs, og Viben boltrer sig i Foraarsluften.

En Gang om Aaret ved den Tid — Aarsdagen — naar Solen forlængst er gaaet ned, og Fuglene ere gaaede til Ro, naar Natten har pustet sin milde, tavse, skumle Aande over Landet, naar Ræven lusker om Bondens Gaard, og Uglen tuder, og Lygtemændene hoppe paa Mosen; naar Midnatstimen slaar — saa aabnes Højene.

Der ligger to Mænd dernede, svøbte i deres Kapper, tæt op til hinanden og sove. Den klamme Natte-Em trænger ned til dem, de gnide Øjnene og lytte.

»Hør!« hvisker den Ene, »det drøner i Vest. Hvad mon der kan være paa færde?«

»Tysken vil røve den sidste Rest af vort sønderjydske Gjærde.«

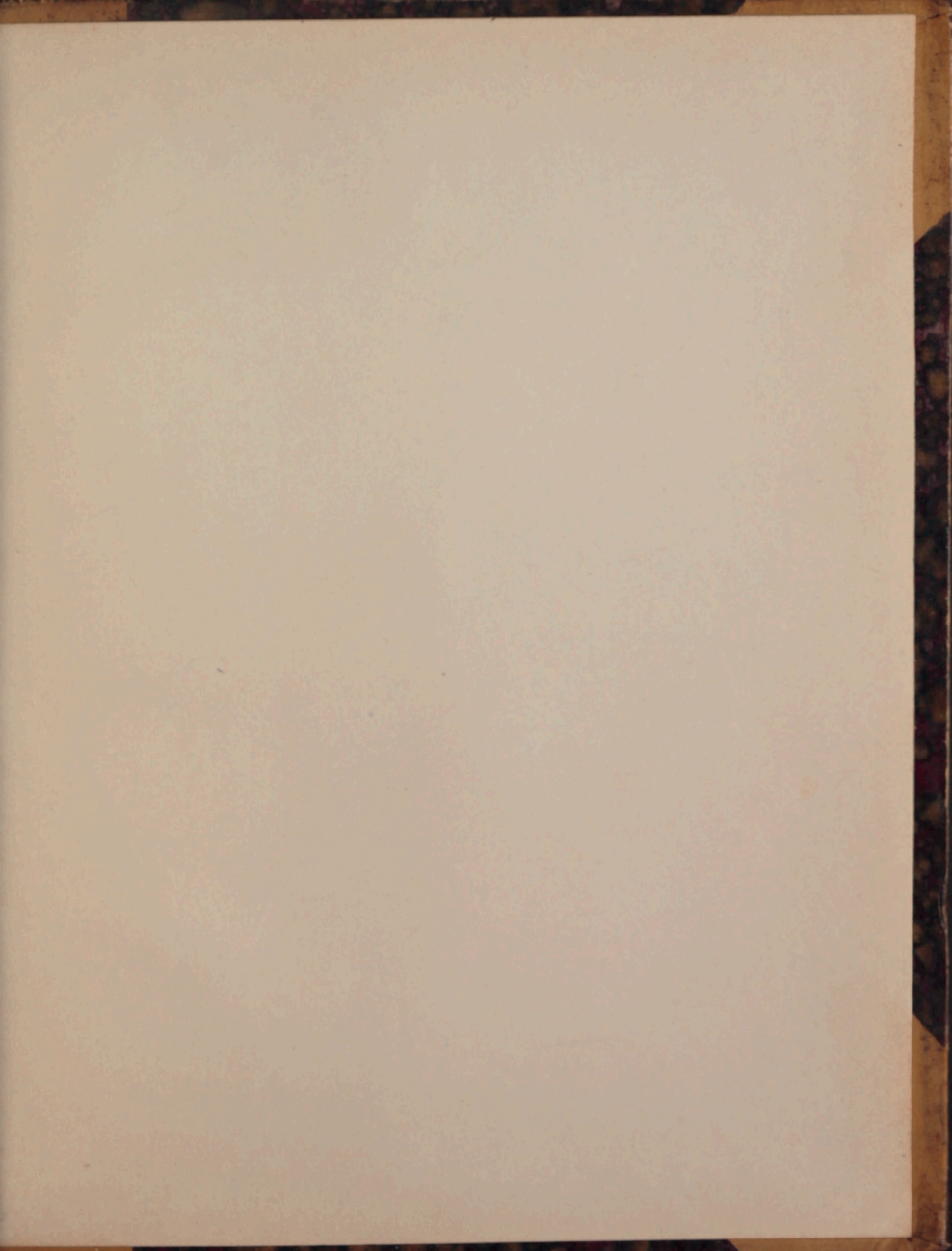
Saa springe de op. Den Ene knapper den lyseblaa Kappe — lyseblaa som en Forglemmigej — om den islandske Trøje, han tager Tornystret paa — det var Hovedgjærdet — og fæster Bajonnetten paa Geværet, der laa ved Siden. Den Anden træder fast i Jorden, Sporerne klirre, og han smiler derved, Hjelmkjæden strammes under Hagen, Pallasken spændes, og Kappen kiltes op. Ude paa Landevejen staar Hesten opsadlet, fnyser, tripper og stamper af Utaalmodighed; han sætter Foden i Stigbøjlen, snoer en Lok af Manken om sin Finger, svinger sig op, vinker til Kammeraten og sprænger afsted.

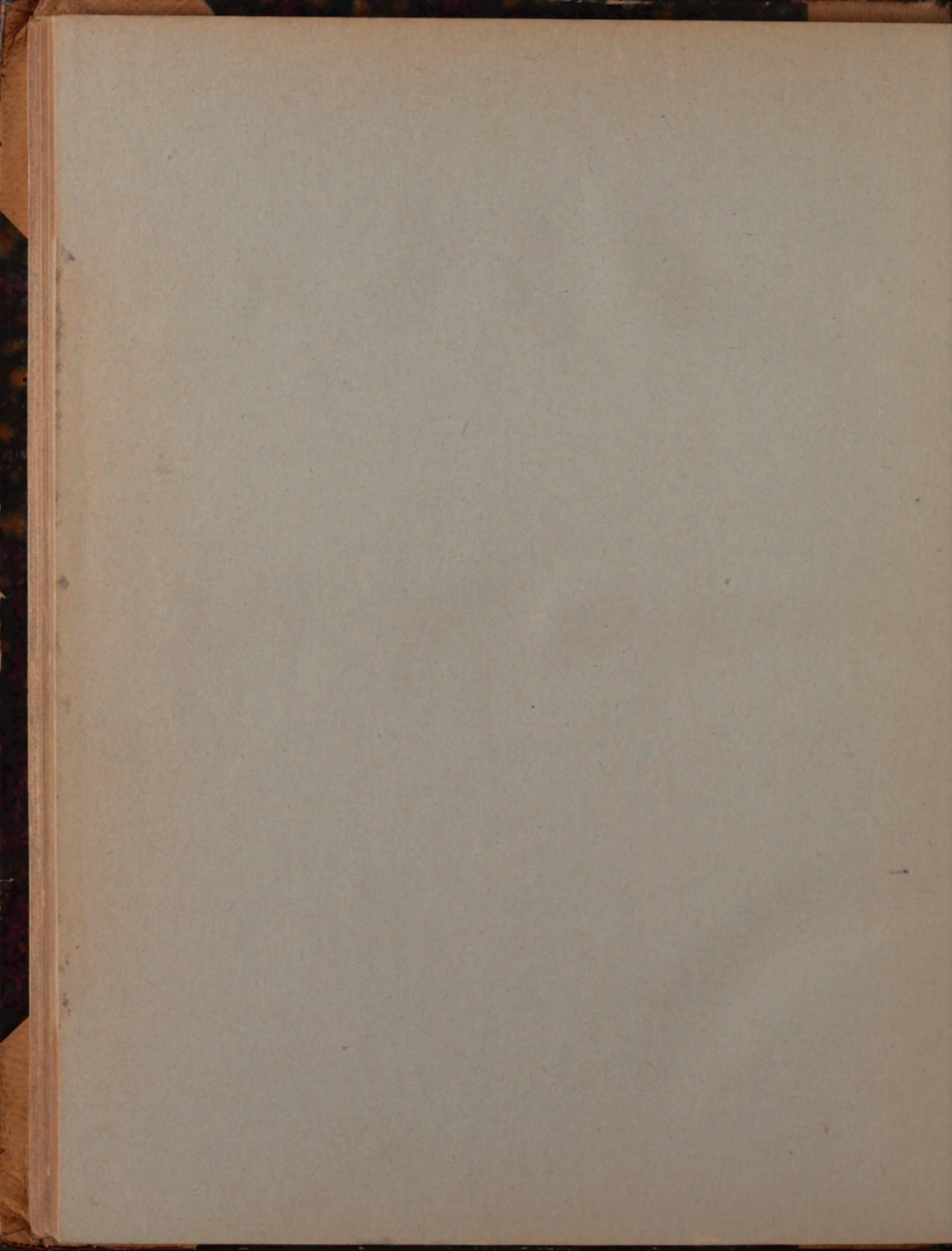
Der kommer et Compagni Soldater marcherende forbi; der er et Hul i Rækkerne, det fylder den Lyseblaa, og saa gaar det med hurtige Fodslag — — vesterpaa.

Den lunkne, sylrige Krudtos, der stiger til Hovedet som Vinens Dunster, siver gennem Buskene; Geværernes Blink og Knald, der lokker og drager som Havfruens Sang, Kanonernes Lyn og Drøn, Smaakuglernes Hvislen og Granaternes Summen, Sablernes Raslen, de Saaredes Suk og de Døendes Rallen fylde Bøffelkobbels Skov — — indtil Klokken slaar Et fra Dybbøl Kirketaarn. Slaget — det ene — dirrer hen

over Mark og Skov, og de to Krigere segne blege sammen i Graven, der lukker sig over dem.

Men næste Morgen pusle flittige Hænder — de samme som for 25 Aar siden — om de to smaa Høje, rive Gangene, vande Blomsterne — de røde Valmuer med det hvide Kors i — og studse Græsset.

69

